

Technická univerzita v Liberci

**FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A
PEDAGOGICKÁ**

Katedra: Filozofie

Studijní program: Filozofie

Studijní obor: Filozofie humanitních věd

**KONCEPT HLUBINNÉ EKOLOGIE PODLE NAESSE
A JEHO FILOZOFICKÝ A IDEOLOGICKÝ DOPAD
NA SOUČASNÝ ČESKÝ ENVIRONMENTALISMUS**

**CONCEPT OF DEEP ECOLOGY BY NAESS AND ITS
PHILOSOPHICAL AND IDEOLOGICAL INFLUENCE
UPON CZECH CONTEMPORARY
ENVIRONMENTALISM**

Bakalářská práce: 12-FP-KFL- 149

Autor: Nikola Tekelyová

Podpis:.....

Vedoucí práce: MTh. Václav Umlauf, Ph.D.

Počet

stran	Grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
64				25	1

V Liberci dne: 23. 4. 2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Nikola Tekelyová**
Osobní číslo: **P09000582**
Studijní program: **B6101 Filozofie**
Studijní obor: **Filozofie humanitních věd**
Název tématu: **Koncept hlubinné ekologie podle Naesse a jeho filozofický
a ideologický dopad na současný český
environmentalismus.**
Zadávací katedra: **Katedra filosofie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Studentka analyzuje základní principy hlubinné ekologie a ukazuje jejich dějinné působení v myšlení a praxi českých environmentálních myslitelů a hnutí. Metoda práce kombinuje samostatné studium teoretiků ekologie a terénní výzkum mezi ekologickými aktivisty.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

NAESS, Arne. Ekologie, pospolitost a životní styl: náčrt ekosofie. Tulčík: Abies, 1995. 310s. ISBN 80-88699-09-6.

BINKA, Jaroslav. Analýza hlubinné ekologie. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 197s. ISBN 978-80-210-4548-4.

CÍLEK, Václav ; ŠMAJS, Josef; KLÍMA, Ivan. Tři hlasy : úvahy o povaze konfliktu kultury s přírodou. Brno : Doplněk, 2010. 167 s. ISBN 978-80-7239-252-0.

KELLER, Jan. Tři sociální světy : sociální struktura postindustriální společnosti. Praha : Slon, 2011. 211 s. ISBN 978-80-7419-044-5.

LIBROVÁ, Hana. Pestří a zelení. Brno : Veronica, 1994. 218 s. ISBN 80-85368-18-8.

REICHEL, Jiří . Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha : Grada, 2009. 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

Www.sedmagenerace.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-28]. Sedmá generace. Dostupné z WWW: ;www.sedmagenerace.cz;.

Vedoucí bakalářské práce:

MTh. Václav Umlauf, Ph.D.

Katedra filosofie

Datum zadání bakalářské práce: 30. listopadu 2010

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2012

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Milan Exner, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 29. dubna 2011

Čestné prohlášení

Název práce: Koncept hlubinné ekologie podle Naesse a jeho filozofický a ideologický dopad na současný český environmentalismus

Jméno a příjmení autora: Nikola Tekelyová

Osobní číslo: P09000582

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 23. 4. 2012

Nikola Tekelyová

Anotace

Ve své bakalářské práci se zabývám Arne Naessem, zakladatelem hlubinné ekologie, popisuji základní principy této filozofie, která se stala hlavním východiskem vzniku environmentalismu a ovlivnila myšlení ekologů i politiků. Samostatným studiem teoretiků ekologie a terénním výzkumem mezi ekologickými aktivisty poukazuji na její dějinné působení v myšlení a praxi českých environmentálních myslitelů a hnutí.

Hlubinná ekologie s sebou nese ideologický i filozofický dopad na český environmentalismus, což nejlépe vystihuje čtvrtá kapitola mé práce, rozhovory. Z interview s politikem je patrné, že v projevech ekologie není tak radikální, protože své postoje musí skloubit s legislativou a nařízeními českého zákona. Kdežto ekolog, aktivní občan, hájí především zákony přírody, filozofie environmentalismu je filozofií jeho smýšlení na život. Svou práci také uvádím různé názory na ekokrizi a typy na její případné řešení.

Klíčová slova: environmentalismus, hlubinná ekologie, ekologie, ontologie, trvale udržitelný rozvoj

Annotation

In meiner Bachelorarbeit beschäftige ich mich mit Arne Naessem, dem Gründer der Tiefenökologie. Ich stelle die Grundprinzipien der Arten der Philosophie dar, die als Ausgangspunkt der Entstehung von Environmentalismus geworden ist und damit die Gedanken von vielen Ökologen, sowie von Politikern beeinflusst hat. Mit dem Eigenstudium von den Ökologietheoretikern und den Geländeuntersuchungen der Umweltaktivisten wurde es zwischen der Wirkungen an die Gedanken und die Praxis von tschechischen environmentalistischen Denkern, sowie der Bewegung hingewiesen.

Die Tiefenökologie trägt einen ideolistischen sowie philosophischen Einfall auf den tschechischen Environmentalismus mit, was am besten das vierte Kapitel meiner Arbeit beschreibt. Die Zweiggespräche, sowie Interviews mit einem Politiker, bestätigen einen ideologistischen Aufschlag auf einen Stand und damit kann man auch ein Selbstbewusstsein zum Umweltschutz bemerken. All die Tatbestände der Menschen musste unbedingt in Übereinstimmung mit der tschechischen Legislative sein.

Während der Ökologe, ein aktiver Mensch, vor allem die Umweltgesetze verteidigt, ist in der Philosophie dagegen der Mensch im Environmentalismus seine Sicht auf das Leben. In der Arbeit kann man auch viele verschiedene Meinungen auf das Problem "Ökokrise", sowie die Raten und die Typen für ihre Probleme zutreffende Lösungen finden.

Schlüsselwörter: Environmentalismus, Tiefenökologie, Ökologie, Ontologie, nachhaltige Entwicklung

Obsah

Anotace	3
Annotation	4
Obsah	5
Seznam použitých zkratk	6
Úvod.....	7
1. Arne Naess, zakladatel hlubinné ekologie, život a dílo.....	8
1.1 Arne Naess, jeho předchůdci, vliv a inspirace	8
1.2 Arne Naess a jeho koncept hlubinné ekologie	10
1.3 Pokračovatelé Naesse	17
2. České postavy, vývoj ekologických hnutí před a po roce 1989	24
2.1 Vývoj ekologických hnutí od roku 1989.....	24
2.2 České eko osobnosti v politice počátkem 90. let	27
2.3 Ekologičtí zastánci a odpůrci po roce 1989	32
3. Čeští aktivisté a jejich vývoj od roku 1990 po současnost	38
3.1 Strana zelených a historie jejich vzniku	38
3.2 Ekologická hnutí a organizace po roce 1990	41
3.3 Okomentování změny od r. 1990 po současnost v ČR	44
4. Rozhovory s polarizovanými postoji.....	48
4.1 Rozhovor - ekologicky aktivní občan	49
4.2 Rozhovor - politik	53
4.3 Shrnutí rozhovorů.....	56
Závěr	58
Seznam použitých zdrojů.....	61
Seznam příloh	64

Seznam použitých zkratk

ČSAV	Československá akademie věd
ČSFR	Česká a Slovenská federativní republika
JE Temelín	Jaderná elektrárna Temelín
KSČ	Komunistická strana Československa
MV ČSOP	Ministerstvo vnitra Českého svazu ochránců přírody
ODS	Občanská demokratická strana
OF	Občanské fórum
OSN	Organizace spojených národů
Pozn.	Poznámka
tj.	To jest

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma „Koncept hlubinné ekologie podle Naesse a jeho filozofický a ideologický dopad na současný český environmentalismus“ proto, že je tato problematika velmi aktuální v dnešní době. Analýzou základních principů hlubinné ekologie chci nastínit jejich dějinné působení v myšlení a praxi českých environmentálních myslitelů a hnutí. Metodou práce se mi stalo nejen studium teoretiků ekologie, ale i terénní výzkum mezi ekologickými aktivisty, kterým jsem formou rozhovoru pokládala otázky ohledně smyslu ekologie a jejich pohledu na současnou situaci. Příroda nás obklopuje, darovala nám život a život obsahuje v celé své podstatě, proto je velmi důležité ji chránit.

V neposlední řadě chci touto prací poukázat na to, že se nacházíme v době ekologické krize, co to pro nás znamená a zda se s tím dá něco dělat. Nemohu ve své práci obsáhnout vše o dané problematice, čerpám však z odborných literárních a internetových zdrojů, které toto téma zpracovaly a z vlastního úsudku, kterým jsem prostudovaný materiál pochopila.

V první kapitole se zabývám hlavním filozofem a teoretikem hlubinné ekologie Arne Naessem, popisuji jeho koncept hlubinné ekologie, kým se nechal ovlivnit a na které autory navázal či kdo navázal přímo na něj. Do této části také zařazuji vědecký článek o hlubinné ekologii z pohledu profesora filozofie. Druhá kapitola pojednává o situaci v Čechách počátkem 90. let, jak se činila politická sféra a na druhé straně občanský aktivismus v této problematice, dále zmiňuji kulturní i společenské intelektuály, kteří o českých environmentálních organizacích psali a dostali se tak do podvědomí lidí.

Třetí kapitola se už týká ekologických hnutí po r. 1990, poté historií Strany zelených. Zakončena je okomentováním změny v myšlení lidí od roku 1990 po současnost. Čtvrtou kapitolou danou problematiku rozebírám přímo s aktivisty formou rozhovoru, který následně vyhodnocuji a analyzuji. Závěrem práci shrnuji a potvrzuji, zda byl splněn stanovený cíl.

1. Arne Naess, zakladatel hlubinné ekologie, život a dílo

V této kapitole nastiňuji život Arne Naesse a vzory, které ho ovlivnili v utváření vlastní filozofie. Jeho koncept hlubinné ekologie jako mezník, jenž měl vliv na environmentalismus jako takový, ekologická hnutí a další ekologická odvětví. Dále zmiňuji pokračovatele Naesse, kdo s jeho myšlenkami souhlasil i nesouhlasil. Kapitolu uzavírám vědeckým článkem shrnujícím problematiku hlubinné ekologie.

1.1 Arne Naess, jeho předchůdci, vliv a inspirace

A. Naess, norský filozof, se narodil 27. ledna 1912 ve městě Slemdal nedaleko Osla, v Norsku. Vystudoval filozofii a stal se roku 1939 profesorem filozofie na univerzitě v Oslu. Mezi jeho nejvýznamnější díla patří Ekologie, pospolitost a životní styl (*Ecology, Community and Lifestyle*) a Boli myslet? (*Is it painful to think?*), přispíval také do časopisu *Earth First!* (Země především) a *Resurgence* (Obnova). V roce 2005 byl pasován na rytíře králem Haraldem. Zemřel v roce 2009. Naess svoji filozofickou dráhu začíná u norských myslitelů H. Hoffdinga a A. Winsnese, díky svému pobytu ve Vídni také navštěvuje Vídeňský kruh, kde se setkává a je ovlivněn R. Carnapem, M. Schlickem a F. Waismannem a sdílí s nimi myšlenku anti-fašismu, anti-nacionalismu a anti-materialismu.

„Důraz členů kroužku na „odstraňování filozofického balastu“ však neuspokojuje jeho touhu po radikálně novém, návrat k barbarství znemožňujícím výkladu světa. Proto se obrací – prostřednictvím Dr. E. Hitschmana – k psychoanalýze, které se věnuje více než půl roku. Ani psychoanalýza však jeho nárok na zásadní reformu „západní kultury a civilizace“ nesplní.“¹

¹ BINKA, Bohuslav. *Analýza hlubinné ekologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 197s. ISBN 978-80-210-4548-4. str. 74

Proto v roce 1938 odjíždí do Spojených států a zabývá se striktně vědeckým behaviorismem, utíká od filozofie k vědě a k životu obyčejných lidí. „Významně Naesse ovlivní rok 1968, když nakonec odmítne neo-marxistické představy a přihlásí se k dvěma odlišným autorům: M. Gándhímu a B. Spinozovi. Od poloviny 70. let je Naess „proměněným“ člověkem. Žádný další vývoj, žádné další významné filozofické koncepty. Od této chvíle budou u Naesse obhajobné články, reakce na kritiku jim stvořené hlubinné ekologie a apologetika ostatních hlubinně ekologických autorů. Když Naess píše svůj první „hlubinně ekologický“ článek, jsou výchozí body jeho filozofie dávno ustálené, pevné, neměnné.“² Od této chvíle se pevně drží svého filozofického konceptu.

Zakladatel hlubinné ekologie Arne Naess, který se nechal inspirovat především Gándhím, Spinozou a některými skandinávskými filozofy, jehož předchůdci jsou také A. Leopold, L. N. Tolstoj a další, odmítal dualismus, a proto nedokázal přijmout jednotlivou filozofickou nauku.

„Východiskem se mu stali nakonec M. Heidegger, P. Zapff, a konečně M. Gándhí. Proč tito tři autoři? Všichni tři mají několik – a z hlediska Naessovy osobnosti stejných – rysů. Všichni tři kritizují „moderní společnost“ a všichni tři usilují o jistou formu návratu. Návratu k „civilizaci ducha“ (Gándhí), ke „krvi a půdě“ (Heidegger), k „životu nevědomému“ (Zapff).“³

Protože Naess chápal moderní společnost a technologický rozvoj jako škodlivý životnímu prostředí a jako východisko považoval návrat, návrat k přírodě, ke starým zvykům a nevědomému napojení se na přírodu jako nejlepšího informátora. Chtěl klást větší důraz na intuici, impresi a jasnost, proti racionalitě a osvícenství stavěl ne-racionální a hlubinné jako to skutečné.

² BINKA, Bohuslav. *Analýza hlubinné ekologie*. str. 75

³ BINKA, *op. cit.*, str. 77

Naess navázal především na Gándhího učení, upřednostňuje intuici, vcítění se, splynutí, dle něj vcítěním se poznáváme objektivněji než vědeckým způsobem. Jde o přirozenost, způsob, jaký je pro nás přirozený, spolupráce a komunikace s přírodou, nikoli technické a umělé. V tom jsou si podobní.

„Také on – ačkoli paradoxně protestuje proti dosavadnímu evropskému dualismu - rozděluje svět na svět skutečného Já – zahrnující mu celý vesmír a skutečně existující a svět já, který je nejen nesmírně omezený, ale též ontologicky neobhájitelný. Stejně jako Gándhí transformuje hodnoty vzhledem k jinému než tomuto světu.“⁴

Jiný než tento svět, je svět mimo civilizaci lidí, místo, kde nejsou v popředí zájmy a potřeby člověka, ale kde je člověk součástí velkého ekosystému spolu s ostatními organismy a prvky živé přírody, kde nevládne rozum, ale intuice a emoce.

1.2 Arne Naess a jeho koncept hlubinné ekologie

Naess se nechal inspirovat svým dětstvím, kdy intuitivně vnímal přírodu, celkově ho zajímal vztah člověka k celé přírodě. *„Naess vypracoval filozofii, která vychází z našeho bezprostředního já a objímá ohromný svět přírody. Cílem je povzbudit člověka, aby hledal a vyslovoval vlastní pojetí absolutní hodnoty přírody, které by odpovídalo jeho situaci, názorům a přístupu.“⁵* Tuto filozofii nazval ekofilozofií, filozofií, která používá nástrojů ekologie, díky kterým získáváme celkový pohled na svět i na vymezení člověka jako druhu. Jejím hlavním programem je hlubinná ekologie.

„Hlubinně ekologický přístup v praxi znamená snažit se problém vidět z hlediska jiných než našich zájmů (tj. zájmů jiných druhů a celých

⁴ BINKA, Bohuslav. *Analýza hlubinné ekologie*. str. 81

⁵ NAESS, Arne . *Ekologie, pospolitost a životní styl*. první. Tulčák: Abies-Vydavatelství Lesoochránářského, 1995, s. 304. ISBN 80-88699-09-6. str. 16

ekosystémů), tento přístup se také může stát východiskem důkladné kritiky naší civilizace a špatných základů, na nichž je postavena.“⁶

Chce tak chápat ekologické problémy jako problémy celku, ne jednotlivce, čin jednoho může mít dopad na více lidí. Hlavní je myslet globálně. Naess klade důraz na jednotu a rozmanitost, čili jednotu lidstva jako druhu za vědomosti rozmanitosti a různosti kultur, tradic, zvyků, názoru a dalších odlišností.

Naess vnímá veškerý život jako jeden celek, proto používá pojem Seberealizace jako jeho prostředek. Seberealizace se ovšem netýká vlastního já, pokud máme chránit celek, nemůžeme si jít sobecky za tím svým. Dle Naesse je dána naprostá Seberealizace seberealizací všech. Ekologii hlubinnou nazývá N. kvůli hloubce, do které je člověk ochoten se vydat, aby našel kořeny problému, musí jít pod povrch.

„Hlubinná ekologie je směr, který hledá novou rovnováhu a harmonii mezi jednotlivci, komunitami a celou přírodou. V hlubinné ekologii možná najdeme uspokojení toho, po čem v hloubi duše nejvíce toužíme: uspokojení víry v základní intuici, odvahy k přímé aktivitě; díky tělesnému pohybu a tanci najdeme schopnost dosáhnout smyslové harmonie...“⁷ Jedna z dalších interpretací hlubinné ekologie jakožto šíření morálky a etiky na vše živé. Naess však dodává, že se jedná především o ontologii, tedy jak vnímáme a vytváříme svět.

Naess v článku z roku 1973 „Mělká a hluboká ekologie“ odsuzuje ekologii mělkou a popisuje rozdíl mezi mělkou a hlubokou ekologií. Přičemž mělký přístup vidí v zabývání se pouze následky lidského konání, nikoli základním zaměřením, které ke krizi přispělo. Proti tomu hlubokou ekologii spatřuje jako tu „...která by šla ke kořeni věci a tázala se po představách o smyslu života, které nás původem spoluobyvatele Země, dovedly do postavení jejich

⁶ NAESS, Arne. *Ekologie, pospolitost a životní styl*. str. 17

⁷ NAESS, op. cit., str. 37

*dobyvatelů a ničitelů. Šlo mu o ekologickou filozofii, která by šla až do hloubky civilizačních postojů, jež vedou k ekologickému ohrožení.*⁸ Hlubinná z hlediska hloubky hledání příčin problému.

Na Naessův hlubinný postoj se nabalily i prvky osobitých filozofických směrů, např. jungovská psychologie či buddhistická teologie, které nemusel každý přijmout, proto si toto pojetí ekologie získalo kromě příznivců i mnoho odpůrců, například Alberta Gorea, který se ztotožňoval s myšlenkami hlubinné ekologie, ale uráželo ho být považován za mělkého, když nebyl ochoten přijmout také romantické představy a rétoriku Naessovy filozofie. Dále John Muir i Aldo Leopold těžce nesli Naessovo odsouzení jejich úsilí jako povrchní, pokud nesdíleli svéráznou filozofii.

Hlubinně ekologický postoj se stal inspirací praktických ekologů, tzv. „ochranářů v kostkovaných flanelových košilích“⁹, pro které není ekologie jen teorie, ale především osobní přesvědčení. Jsou to například Greenpeace, v České republice pak Hnutí DUHA, Děti Země, Český svaz ochránců přírody, jihočeské Rosy, Brontosaurus a další, kteří se řídí heslem: „...*žít lehce na Zemi, nezatěžovat ji nadbytečnými požadavky. Z úcty k Zemi se rozhodují proti bezmyšlenkovitému konzumu pro výběrovou náročnost a obecnou šetrnost.*“¹⁰ Pojem hlubinný sdílí také hlubinná psychologie S. Freuda a C. G. Junga, zabývající se hlubinami našeho kolektivního předvědomí, kterou se řídili Naessovi žáci, např. John Seed ve své knize Myslet jako hora, kde popisuje, že ze spárů konzumu se vymaníme pouze oproštěním se od rozumu a zaměřením se k citovému já, jednotě všeho života.

⁸ KOHÁK, Erazim. *Zelená svatozář: Kapitoly z ekologické etiky*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1998. Studijní texty, sv. 17. s. 203. ISBN 80-85850-63-X. str. 111

⁹ Pozn.: Erazim Kohák ve své knize Zelená svatozář (1998) praktické ekology popisuje tako ty: „kterým v hovorové angličtině říkali „flannel shirt ecologists“, ochranáři v kostkovaných flanelových košilích, což bývalo v severní Americe nejlevnější a nejběžnější lesnické oblečení.“ Tito ekologové cítí odcizení člověka k přírodě v betonovém světě, utíkají tak do hor, lesů

a k řekám. str. 114

¹⁰ KOHÁK, *op. cit.*, str. 114

Hlubinná ekologie chápající odcizení člověka jako mužské odcizení ženskému, má za následek také vznik ekofeminismu¹¹, kterému věnoval celou kapitulu Erazim Kohák ve své knize *Zelená svatozář* (1998). „*Zotročení Země je jen jedním z následků zotročení žen – a osvobozením žen je základním krokem k osvobození přírody. To je postoj, který bývá označován jak ekofeminismus.*“¹² Ekofeminismus tedy představuje boj o osvobození žen a přírody od útlaku a o ekologickou rovnoprávnost. Příroda je čistě ženská, pečuje, rodí, objímá, je hebká a milující, naproti tomu rozum je mužský, agresivní a převládající. Tak jak došlo k podrobení žen, došlo k podrobení přírody, když se k moci a vládě dostal rozum. Hlubinná ekologie rozum kritizuje, pro pochopení a souznění s přírodou je zapotřebí citu, empatie a vnitřního spojení s ní.

Ve stěžejním díle „*Síla a příslib ekologického feminismu*“ (1990) Karen J. Warrenová uvádí příklad ničení indických lesů, na kterých muži vydělali a ženy doplatily a ukazuje tak, že: „*Feministky jsou nutně ekofeministky, jak proto, že na ekologickou devastaci doplácí především ženy, tak proto, že klíč k ekologické obnově je v překonání utlačující patriarchální pojmové soustavy a v návratu k citovým hodnotám ženství v nás všech.*“¹³ Mezi další ekofeministky patří Susan Griffinová (*Women and Nature: The Roaring Inside Her*, 1978), která vychází z teorie hlubinné ekologie, Elizabeth Dodson Grayová (*Green Paradise Lost*, 1979), Rosemary Radford Ruetherová (*New Women, New Earth: Sexist Ideologies nad Human Liberation*, 1975) a další.

¹¹ Pozn.: Erazim Kohák, *Zelená svatozář* (1998): „Jak feminismus, tak ekofeminismus jsou živé proudy myšlení a jednání, které se potýkají s jedním problémem, s místem žen ve společnosti i v přírodě. Za užitečný výchozí text považuji práce přední ekofeministické filozofky Karen J. Warrenové a její studii „*The power and the Promise of Ecological Feminism*“ (1990), dále ekofeministické texty Susan J. Armstrongové a Richarda G. Bothlera „*Environmental Ethics: Divergence and Convergence*“ (1993) a důležitý je také článek Val Plumwoodové „*Nature, Self and Gender: Feminism, Environmental Philosophy, and the Critique of Rationalism.*“ (1991) str. 121

¹² KOHÁK, Erazim. *Zelená svatozář. Kapitoly z ekologické etiky*. str. 115-116

¹³ KOHÁK, op. cit., str. 124-125

Ohledně hlubinné ekologie Naess také upozorňuje na rozdíl mezi hnutím a filozofií. Filozofie může pro hnutí sloužit jako inspirace, ale nenahradí praktické kroky. Hlubinně ekologické hnutí chápe jako snahu o dosažení jednoty s přírodou.

„Hlubinně ekologické hnutí předpokládá, že v předních průmyslových zemích dojde ke změně převládajících základních hodnot. Je třeba neustále porovnávat normy a hodnoty s reálnou situací – nikoli tedy s konkrétní filozofií, která převládající typ chování ospravedlňuje (přitom jako by žádná taková filosofie ani neexistovala).“¹⁴

Nové postoje si žádají nové normy a hodnoty, jde o realitu, řešíme reálný stav světa a z toho by se mělo vycházet. Nejtěžší je realizace změn, přijetí norem je inspirováno konkrétními příklady a tím se zobecňují pro celek.

Cílem hnutí je: *„Hnutí podporuje omezování celkové osobní spotřeby a prostřednictvím informační kampaně, ekologického uvědomování a pozitivního příkladu se hodlá pokusit osvobodit jednotlivce i celou společnost od konzumního tlaku, kvůli němuž politikové jen s velkými potížemi prosazují ekologická opatření.“¹⁵* Chtějí se především dostat do podvědomí lidí, ukázat jim příklady přírodních katastrof, co se děje a podnítit je k sebereflexi. Naess v tom vidí změnu struktury společnosti, tedy proměnu životního stylu a lidské mentality. Takto však mohou přijít problémy týkající se nezaměstnanosti nebo stagnace výroby firem, proto by se omezení osobní spotřeby člověka mělo chápat jako součást životního stylu.

Mělo by se změnit i politické uspořádání, které by mělo více myslet „zeleně“, *„Realizaci hlubinně ekologických cílů umožní pouze podstatná proměna politických priorit a snad i vznik ekologických stran.“¹⁶* Počátkem 70. let byl

¹⁴ NAESS, Arne. *Ekologie, pospolitost a životní styl: náčrt ekosofie*. str. 104

¹⁵ NAESS, *op. cit.*, str. 137

¹⁶ NAESS, *op. cit.*, str. 234

navržen dlouhý seznam cílů z řad hlubinně ekologických hnutí, který měl vytvořit zelenou společnost, ale žádná politická strana do svých programů nezahrnula žádné z těchto opatření. Naess vidí východisko v tom, že se situace na Zemi bude muset ještě hodně zhoršit, aby si toho politická sféra začala všímat a zahrnovat tyto cíle do svých plánů činnosti. Dle Naesse: „*Spíše než otázky typu „Jak hlubinně ekologicky vyřešit problém x?“ kladme otázku „ Jak k problému x právě teď přistoupit co nejekologičtěji a především jak ho prakticky vyřešit?“ a to dynamicky a relativně.*“¹⁷ Problém je v tom, že katastrofická situace se začne řešit, až když nastane, ale předběžná prevence se nekoná.¹⁸

Ekologický aktivismus se začíná rozvíjet po roce 1970 díky manželům Meadowsovým, jejich studie Meze růstu (1972) je označována jako první zpráva Římského klubu. Hlásí se ke stejným ideálům jako flaneloví aktivisté, čili k lásce a úctě k přírodě a hledání příčiny jejího ničení, Meze růstu poukazovali také na problém výrobních postupů, který spočíval ve vyčerpatelnosti přírodních zdrojů.

*„Technokraté a velkopodnikatelé, kteří odmítali myslet jinak než v relacích stupňování výroby, museli doznat, že jejich dosavadní přístup je sebeničivý. Zvláště v tehdy sovětské Evropě, kde dojem vědeckosti zapůjčoval určitou legitimitu, pomohly Meze růstu zpochybnit dogma „pokroku“ za každou cenu.“*¹⁹

Po roce 1980 se na politické scéně v Německu, Rakousku a Švédsku dostávali do povědomí tzv. Zelení, Strana zelených, jejichž ekologická ideologie stojí na stejných základech jako ekologická filozofie, jen s malými odlišnostmi,

¹⁷ NAESS, Arne. *Ekologie, pospolitost a životní styl: náčrt ekosofie*. str. 232

¹⁸ Pozn.: Arne Naess, *Ekologie, pospolitost a životní styl*(1995): „Bod, z něhož už není návratu, neexistuje. Nejsme schopni zastavit stále sílící devastaci živ. podmínek na Zemi, zastavit např. likvidaci deštných pralesů. Ono tvrzení brání udržení diverzity a bohatství života i krajiny. Bez politické aktivity zelených se neobejdeme.“

¹⁹ KOHÁK, Erazim. *Zelená svatozář. Kapitoly z ekologické etiky*. str. 139

které popisuje Angličan Jonathon Porritt²⁰ ve své knize Vidět zeleně (*Seeing Green*, 1985). „Obsahuje kritiku industrialismu, který podřizuje zájmy občana zájmům maximalizace zisku. Poukazuje na následky ve formě ničivých válek a společenského rozkladu ve třetím světě. Poukazuje konečně na hluboké odcizení, jímž se vyznačují nadspotřební společnosti.“²¹ Porritt odsuzuje hromadné sdělovací prostředky vytvářející posluchačům znalost cen věcí, ale bohužel ne hodnoty. Jeho cílem bylo proto ukázat lidem možnosti alternativního žití i myšlení, čili podporovat řemeslo a živnost při ekologicky ohleduplné výrobě v průmyslu i zemědělství, což přispělo ke vzniku trvalé udržitelnosti. Trvale udržitelným rozvojem se budu podrobněji zabývat níže v druhé kapitole.

Za pozitivní Naess považuje, že si veřejnost uvědomuje rozdíl mezi životní úrovní a životním stylem²². A že za příčinou mnoha chorob stojí i nezdravý životní styl. „Ekologický životní styl je proto heslem hlubinně ekologického hnutí. Navzdory prohlubování ekologického uvědomění může mít v následujících letech velký význam právě zhoršení podmínek pro ekologii. Aby se situace mohla zlepšit, bude se nejprve muset zhoršit.“²³ To platí hlavně pro politiky, ti, pokud se škodlivý dopad nějaké činnosti na přírodu viditelně neprokáže, považují naprosto v pořádku s činností pokračovat. Naess vidí budoucnost v obavách, ale přeci i v naději.

„Pevně věřím, že bytosti s takovým mozkem, jako je ten náš, mozkem, jenž se po stamiliony let vyvíjel při úzkém napojení na veškerý ostatní život, se rozhodnou pro život, jenž nebude úzce výhodný pouze pro jediný druh, totiž pro

²⁰ Pozn.: Jonathon Porritt, anglický environmetalista a spisovatel, Zelený poslanec, významná osobnost při vzniku anglické Zelené strany v roce 1976, podílel se při tvorbě programu strany, její image a efektivnosti

²¹ KOHÁK, Erazim. *Zelená svatozář. Kapitoly z ekologické etiky*. str. 148

²² Pozn.: Životní úroveň je uspokojování materiálních i nemateriálních potřeb a přání jedince(ů) pomocí zboží a služeb, jedná se o kvalitu života. Životní styl je souhrn činností, vztahů, projevů a zvyklostí daného jedince, jsou to každodenní praktiky a způsoby chování.

²³ NAESS, Arne. *Ekologie, pospolitost a životní styl: náčrt ekosofie*. str. 301

*ně, ale který bude výhodný pro celou rozmanitou a složitou ekosféru. Jedinečná součást ekosféry se přece nemůže stát jejím úhlavním nepřítelem.*²⁴ Náš druh se vyvíjel spolu s přírodou, v souladu, měli bychom proto také v souladu s ní jednat, nezapomínat na ni, protože bez ní není života, bez ní nepřežijeme.

1.3 Pokračovatelé Naesse

Koncem 70. let nejvíce propagovali Naessovy myšlenky vysokoškolští akademičtí pracovníci G. Sessions a Bill Devall.

*„V letech 1978 a 1979 se oba snaží publikovat trest' Naessových názorů v člancích Reformist Environmentalism a The Deep Ecology Movement a také ve studiích v jejich znovuobnoveném časopise Ecophilosophy II., kde útočí na západní filozofii a její nulovou ekologickou senzibilitu a jako alternativu představují Zen Buddhismus, Taoismus, Indiánské mýty či Herakleita a Spinozu.*²⁵

Dále na ně navazují také akademici Alan Drengson, Michael Zimmerman, Warwick Fox, Dolores LaChapelle, Robert Atken, Gary Snyder, John Seed, Joana Macy a také Edward Abbey. Hlubinnou ekologii jako své filozofické východisko také považují radikální aktivisté skupiny *Earth First!* odmítající racionalitu, patřící k vlně ekoterorismu²⁶. Jejich zakladatelem je Christopher Manes (*Green Rage: Radical Environmentalism and the Unmaking of Civilization*, 1990) i Dave Foreman (*Ecodefense: A Field Guide to Moneywrenching*, 1985), oba se aktivně podíleli např. protestu proti kácení stromů pomocí těžké techniky.

V letech 1983-1986 přichází první kritika proti Naessovi a to z řad environmentalistů. „*Lidé jako William Gray, Richard Watson či Alston Chase*

²⁴ NAESS, Arne. *Ekologie, pospolitost a životní styl: náčrt ekosofie*. str. 304

²⁵ BINKA, Bohuslav. *Analýza hlubinné ekologie*. str. 103

²⁶ Pozn.: Ekoterorismus je násilné jednání bránící životní prostředí, případně se zaměřuje na dílčí otázky, např. práva zvířat.

upozorňují na logickou nekonzistenci hlubinné ekologie v podání A. Naesse. Watson například tvrdí, že kontradikce teorie hlubinné ekologie jsou natolik silné, že nemáme jinou možnost než její opuštění.²⁷ Naess však na kritiku nereaguje a nemá v úmyslu svou koncepci měnit či předělávat. Nejtvrději však na koncept hlubinné ekologie zaútočí směr s podobnými východisky, hnutí radikálních ekofeministek a feministů. Oba směry se formují ve stejné době, dodnes vedou nevyřešený spor, spor antropocentrismus²⁸ versus androcentrismus.

„Zatímco hlubinní ekologové kritizují antropocentrický postoj moderní společnosti včetně ekofeminismu a chtějí jej nahradit konceptem biologické rovnosti všeho živého, ekofeministé soustředí svoji pozornost na androcentrické rysy současné civilizace – včetně hlubinné ekologie – a chtějí je nahradit důslednou feminizací.“²⁹

Hlubinní ekologové nechtějí člověka jako zemědělného, ale jako rovného všem živým organismům v rámci zákonů přírody, kdežto ekofeministé toto kritizují, chtějí mužský pohled na svět stavěný do centra dění vytěsnit, stejně tak hlubinnou ekologii. Avšak oba směry používají stejnou metodu a to intuici a emocionalitu, hlubinná ekologie empatií do světa získává pravdu, ekofeministé hlásají, že pravda je poznatelná jedině skrze ženské soucítění. Oba směry také popírají pravdivost racionální analýzy.

Na počátku 80. let se stává hlubinná ekologie přijímanou a vyhledávanou teorií středních, vzdělaných vrstev s ekologickým cítěním. *„Hlubinná ekologie se ani v průběhu 90. let nemění a její úsilí je soustředěno na mapování dosavadního*

²⁷ BINKA, Bohuslav. *Analýza hlubinné ekologie*. str. 105

²⁸ Pozn.: Antropocentrismus je způsob myšlení, který vidí člověka jako střed a východisko všeho, měřítko hodnocení i cíl vesmíru. Andocentrismus je tzv. mužostřednost, nadřazenost mužství nad ženským, mužský pohled v centru dění.

²⁹ BINKA, *op. cit.*, str. 107

vývoje v reprezentativních sbornících a vlažnou polemiku s odpůrci.³⁰ Její neměnnost spočívá i v dílech hlubinných ekologů, kteří se názorově a stylem psaní téměř neliší. Dalšími reprezentanty tohoto hnutí jsou uváděni také D. Foreman (*Confessions of an Eco-Warrior*, 1991), J. Seed (Myslet jako hora, 1993) a E. Goldsmith (*The Way: an Ecological World View*, 1992)³¹. Tito všichni autoři sdílí koncept hlubinné ekologie, tedy ontologický dualismus, který vidí reálný skutečný svět ve volné přírodě, kdežto nereálný je svět civilizace, městský a venkovský život lidí.

D. Foreman to jasně předkládá ve svém výroku: „...země především! Nikoli lidé především, nikoli General Motors především, nikoli vláda Spojených států především, nikoli moc všem lidem především, ale Země především!“³² Zde opět deklaruje významnost Země, její zachování a neničení a důležitost našeho ztotožnění se s ní. Dle E. Goldsmitha člověk nemá proti Řádu, Gaie žádnou hodnotu: „Vše hodnotné je podle Goldsmitha součástí materiálně-duchovního komplexu Gaie. Součástí tohoto komplexu jsou všechny ekosystémy, přírodní národy, duchovní zákony těchto národů i celek všeho živého.“³³ Podstatou je napojení se na přírodu a duchovní souznění s ní.

Hlubinná ekologie sdílí podobnou koncepci také s neofundamentalismem³⁴. „Stejně jako hlubinní ekologové i náboženští neofundamentalisté používají koncepci podvojného dualismu, stejně jako hlubinní ekologové kladou důraz na

³⁰ BINKA, Bohuslav. *Analýza hlubinné ekologie*. str. 111

³¹ Pozn.:Foreman vychází z ontologického dualismu(reálné; divočina x nereálné;město, civilizace). Seed uznává koncept evoluce, dualismus v duchovní oblasti. Goldsmith spatřuje vše hodnotné jako součást materiálně-duchovního komplexu Gaie.

³² BINKA, *op. cit.*, str. 119

³³ BINKA, *op. cit.*, str. 137

³⁴ Pozn.: Fundamentalismus je konzervativní lpění na původních ideologických základech. Náboženský neofundamentalismus je nový typ fundamentalismu, který souvisel v druhé pol. 70. let se zvratem náb. diskursu změnou od zbankrotované modernosti a modernizace islámu k druhé evangelizaci Evropy a islamizaci modernosti. Tento proces popisuje G. Kepel v knize *Boží msta*, r. 1996.

*racionalitou nedosažitelné Pravdy a stejně jako hlubinní ekologové se ve svém odporu proti moderní společnosti neštítí žádného z prostředků, kterými je moderní společnost sama vybavila.*³⁵ Oba směry se projeví koncem 70. let a společné jim je, že se neobjevují jako celek. Hlubinnou ekologii tak můžeme charakterizovat jako neofundamentalistický směr. Avšak Binka ve své knize také upozorňuje na mylnost hlubinné ekologie, její použité metody a aplikace.

*„Emocionální manipulace je nejen falešná, ale také pragmaticky neúčinná. Zřící se reality ve prospěch emocí znamená – a to metodicky, nikoli ontologicky – rezignovat.*³⁶

Zřící se reality a utéct do světa mimo realitu nevyřeší nastalé problémy, námi zaviněné problémy musíme racionálně vyhodnotit a nalézt případné řešení. Nemůžeme zahodit náš dar rozumu a rezignovat, musíme převzít odpovědnost za naše přebývání ve světě.

Jakožto shrnutí této podkapitoly, které velmi dobře vystihuje hlubinnou ekologii, její vztah k ekofeminismu a její nedostatky, jsem vybrala článek z časopisu *Global Climate Change* (Globální změna klimatu) z roku 1989 s názvem *Introduction To Deep Ecology* (Uvedení do problému hlubinné ekologie). Jedná se o rozhovor Alana AtKissna s M. E. Zimmermanem, profesorem filozofie a ředitelem centra pro humanitní studia a umění. AtKisson zastihl profesora na Seattlské Univerzitě, kde přednášel o hlubinné ekologii studentům filozofie, využil příležitosti a zeptal se ho na hlubinnou ekologii, jeho vztah k ekofeminismu, postmodernismu a jak může filozofie změnit svět. Vybrala jsem pasáže, které asi nejlépe korespondují s problematikou mé práce.

Na otázku co je hlubinná ekologie, Michael E. Zimmerman odpovídá: *„Hlubinná ekologie je environmentální hnutí zahájené norským filozofem, Arne Naessem, v roce 1972. On nebyl první, kdo přišel s touto myšlenkou radikální*

³⁵ BINKA, Bohuslav. *Analýza hlubinné ekologie*. str. 146

³⁶ BINKA, *op. cit.*, str. 167

změny vztahu lidstva k přírodě, ale on vytvořil pojmenování „hlubinná ekologie“ a napomohl k jejímu teoretickému založení.“³⁷ Naess nebyl první, před ním už s touto myšlenkou přišel již zmiňovaný Gándhí, Naess ji pojmenoval hlubinnou díky hloubce, kam až jsme schopni zajít při hledání kořenů problému, teoreticky sestavil hlubinně-ekologické body a vize.

Na to, jak souvisí hlubinná ekologie s ekofeminismem, Michael odpovídá: „*Hlubinní ekologové připouštějí, že patriarchát byl zodpovědný za mnohé násilí vykonané proti ženám a přírodě. Ale zatímco oni odpírají útlak žen a podporují rovnostářské společenské vztahy, hlubinní ekologové rovněž varují, že zbavení se patriarchátu nebude nezbytným řešením problému, protože si lze představit společnost se spravedlivými rovnostářskými sociálními vztahy, kde je příroda nadále užívána instrumentálně.*“³⁸ Mají podobné názory, ale hlubinná ekologie nevidí v odstranění centrální mužské převahy nějaké řešení problému, lze si totiž představit přírodu užívanou nástrojově, jistý díl racionality je zapotřebí.

Dále Michael reaguje na kritiku, která tvrdí, že se hlubinní ekologové chtějí vrátit ke způsobu života, jenž je totálně spjat s rytmy Země, ale dnes jsou tyto rytmy narušené tak, že dokonce ani nemůžeme zvažovat vrácení se zpět. Ustoupit do před-technologického stavu by znamenalo odsouzení Země

³⁷ v angl.: „Deep ecology is an environmental movement initiated by a Norwegian philosopher, Arne Naess, in 1972. He was not first to dream up the idea of radical change in humanity's relationship to nature, but he coined the term „deep ecology“ and helped to give it a theoretical foundation.“ ATKISSON, Alan . *Introduction To Deep Ecology*. [online].

1989(22), 24, 2000-6-29 [cit. 2011-12-28]. Dostupné z:

<http://www.context.org/ICLIB/IC22/Zimmerman.htm>

³⁸ v angl.: „Deep ecologists concede that patriarchy has been responsible for a lot of violence against women and nature. But while they oppose the oppression of women and promote egalitarian social relations, deep ecologists also warn that getting rid of patriarchy would not necessarily cure the problem, because you can imagine a society with fairly egalitarian social relationships where nature is still used instrumentally.“ ATKISSON, Alan . *Introduction To Deep Ecology*. [online]. 1989(22), 24, 2000-6-29 [cit. 2011-12-28]. Dostupné z:

<http://www.context.org/ICLIB/IC22/Zimmerman.htm>

k záhubě. „*Já si myslím, že hlubinní ekologové o tom mají smíšené pocity, ale já bych souhlasil s touto kritikou. Například, jestliže zastavíme náš vývoj a stávající úroveň, mohla by to být katastrofa, protože naše výrobní metody jsou špinavé a neefektivní a destruktivní, že pokud je udržíme v tomto stavu, tak jsme opravdu v nesnázích.*“³⁹ Už jsme v takové fázi, že krok vzad by byl katastrofický, než zastavit technologii a popřít lidskou racionalitu, je spíše na místě zlepšení způsobů a metod, které používáme, tedy chovat se šetrněji k našemu životnímu prostředí.

Závěrečné prohlášení M. E. Zimmermana shrnuje celou problematiku a nabízí i určité řešení ekologické krize. „*Myslím, že jedinou věcí, kterou můžeme udělat je krok vpřed. Potřebujeme rozvíjet naši efektivnost a výrobní metody tak, že budeme schopni ubrat nějaký tlak na životním prostředí. Také potřebujeme rozvíjet vzrůstající bohatství pro vysoce osídlené země tak, že jejich populace budeme snižovat. Otázkou také je, umíme se ztotožnit s naším rostoucím povědomím toho, že planeta je opravdu zraněná?*“⁴⁰ Uvědomění si problému je první krok k jeho řešení, otázkou zůstává, do jaké míry se naše situace musí zhoršit, abychom ji vnímali jako nesprávnou a poškozenou.

V této kapitole jsem nastínila život a dílo Arne Naesse, zakladatele hlubinné ekologie, vliv a vývoj jeho filozofie. Přibližuji tak vznik jeho konceptu hlubinné ekologie, jakým způsobem název vymyslel a co znamená. Důležitý je i proces přijetí jeho filozofie, který se nevyhnul kritice z řad environmentalistů, na druhou stranu se stal i inspirací pro různá hnutí a organizace. Vztah

³⁹ v angl.: „I think deep ecologists have mixed emotions about that, but I would agree with that critique. For example, if we stopped our development at the current level, it would be a catastrophe, because our production methods are so dirty and inefficient and destructive that if we keep this up, we are really in trouble.“ ATKISSON, Alan . *Introduction To Deep Ecology*. [online]. 1989(22), 24, 2000-6-29 [cit. 2011-12-28]. Dostupné z: <http://www.context.org/ICLIB/IC22/Zimmerman.htm>

⁴⁰ v angl.: „So I think the only thing we can do is to move forward. We need to develop our efficiency and production methods so that we will be able to take some of the pressure off the environment. We also need to develop increasing wealth for the highly populated countries so their populations will go down. The question is, can it be made consistent with our growing awareness that the planet is really hurting?“ *Tamtéž*.

hlubinné ekologie k ekofeminismu a neofundamentalismu. A v neposlední řadě jsem uvedla pokračovatele Naesse a odborný článek, jenž problematiku shrnuje.

2. České postavy, vývoj ekologických hnutí před a po roce 1989

V této kapitole popisují situaci v Československu počátkem 90. let vzhledem ke světu. Vznik a vývoj ekologických hnutí, zmiňují důležité osobnosti, které přispěli k prosazení ekologie do politiky. Kromě zastánců ekologie a životního prostředí, se zabývám i odpůrci reagujícími na problematiku, ale z jiného pohledu. Závěrem shrnuji kapitolu.

2.1 Vývoj ekologických hnutí od roku 1989

V roce 1972 byla svolána Konference o životním prostředí členských států OSN ve Stockholmu, tato konference přiměla socialistické státy k vstřícnějšímu a aktivnějšímu stanovisku ohledně životního prostředí. V roce 1972 tak v Československu vzniká Komise pro životní prostředí. *„Vliv Stockholmské konference neustrnul pouze k odkrytí ekologické problematiky na akademických pracovištích, ale směřoval i k šíře cílené vládní iniciativě, jejímž prvním projevem byla roční agitační a vzdělávací, široce medializovaná kampaň „Brontosaurus.“⁴¹* Tento vývoj umožnil vznik dvou ekologických organizací, Hnutí Brontosaurus (1974) a Českého svazu ochránců přírody (1979) a s nimi spojenou otevřenost a benevolenci vlády vůči takovým ekologickým aktivistům.

Zakladateli kampaně Brontosaurus byli Eliška Nováková, Miroslav Martiš a Jan Šolc, poté se k nim přidali Václav Petříček, Jiří Kulich, Šimona Bouzková a další. Jejich cílem bylo angažovat v ochraně přírody co nejvíce mladých lidí, což se jim podařilo. Tento úspěch je přivedl k myšlence přeměnit kampaň v celostátní hnutí. *„Brontosaurus se přitom nikdy nestal pevně organizovaným sdružením. Vznikl spíše jako báze pro pořádání různých akcí*

⁴¹ VANĚK, Miroslav, Petr BLAŽEK, Jaroslav CUHRA, Libuše CUHROVÁ a Pavel ŽÁČEK. *Ostrůvky svobody: Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. Praha: Votobia, 2002. ISBN 80-7220-124-7. str. 241

*mladých lidí, kteří chtěli pomáhat přírodě konkrétní prací v terénu.*⁴² A jak sama E. Novotná říká, jejich snahou byla především výchovná činnost.

Hnutí Brontosaurus tedy patří mezi nevládní neziskové organizace, ekologické hnutí. *„Předmětem jeho činnosti je práce s dětmi a mládeží. Jeho činnost je celoroční, otevřená a regionálně neohraničená. Hlavními cílovými skupinami jsou děti a mládež do 26ti let, u nichž se zaměřuje na mimoškolní výchovnou činnost.*⁴³ Pomáhá přivést mládež k ochraně životního prostředí, k poznání přírodního kulturního dědictví a památek. Svou činností podporuje Trvale udržitelný rozvoj, dobrovolníkům nabízí možnost poznání přírody a podílení se na její ochraně, např. pomoc na biofarmách, sázení stromků, udržovat parky a naučné stezky a další. Nabízí tak pobytové, víkendové a prázdninové akce v terénu.

Mezi jejich hlavní motto patří: *„...vychovávat sebe i druhé prací, vlastním příkladem, hrou i bezprostředním kontaktem s přírodou k zodpovědnému přístupu k životu i planetě. Chránit přírodu a hledat cesty k souladu mezi ní a člověkem. Pečovat o kulturní a historické dědictví a rozvíjet jeho odkaz dnešku.*⁴⁴ Díky souznění přírody s člověkem se velmi podobá konceptu hlubinné ekologie, avšak péče a zodpovědnost si žádá racionalitu člověka, tu však hlubinná ekologie popírá.

Podobný program zastává i nezisková obecně prospěšná společnost Přátele přírody. Toto hnutí bylo založeno již v roce 1895 a je součástí Mezinárodních přátel přírody se sídlem ve Vídni (*International Friends of Nature*). Snaží se realizovat principy trvale udržitelného rozvoje, především jim jde o ochranu životního prostředí. *„Sdružuje jednotlivce a organizace, kteří chtějí rozvíjet*

⁴² VANĚK, Miroslav; BLÁŽEK, Petr; CUHRA, Jaroslav; CUHROVÁ, Libuše; ŽÁČEK, Pavel. *Ostrůvky svobody: Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu.* str. 243

⁴³ Hnutí Brontosaurus: *Příroda, památky, dobrovolnictví a zážitky na celý život.* Brontosaurus.cz [online]. Brno, 1974, 2011 [cit. 2011-12-28]. Dostupné z: <http://www.brontosaurus.cz>

⁴⁴ *Tamtéž.*

*tělovýchovný program turistiky a práci s dětmi a mládeží v otevřené sociální a ekologické Evropě. Za tímto účelem pořádají aktivity pro celé věkové spektrum i v Čechách i ve světě.*⁴⁵ Nabízejí ekologickou možnost cestování a trávení volného času.

Český svaz ochránců přírody vznikl v roce 1979 z přímého pokynu shora a jeho organizační struktura byla shodná se strukturou KSČ. Sdružuje několik desítek tisíc lidí, jeho hlavní činností je čištění lesů od klesť, vysazování mladých stromků, účast na Akci Z při zvelebování měst a vesnic, připravuje naučné stezky pro turisty a vydává různé zpravodaje.

*„Se zlou se však potýkají zájemci, kteří chtějí na půdě této organizace také vystupovat proti viníkům, hledat příčiny současného stavu a nejlepší východiska. Přitom jedině tyto prvky mohou povzbudit občanskou iniciativu a dokázat, aby se ochrana životního prostředí stala skutečným zájmem společnosti. Místo toho se členům nabízí sbírání odpadků a vysazování stromků.*⁴⁶

Jde především o uvědomění si ekologické krize jako takové vcelku a hledat případná řešení. I když se mnoho lidí spokojí s činností těchto organizací, pro pocit toho, že přeci jenom něco dělají pro přírodu, stále se najdou tací, kterým jde o skutečnou ochranu životního prostředí. *„Bylo by marné chránit velryby, a zároveň ničit plankton, kterým se živí. Není ovšem v silách těchto hnutí změnit trendy ovládající chování společnosti.*⁴⁷ Jsou to záslužné aktivity, avšak krize by se měla řešit globálně, změnou přístupu života, zacházení s přírodou a přírodními zdroji a tato opatření by měla řešit vláda státu.

⁴⁵ Přátelé přírody ČR: *Naturefriends Czechia*. [online]. [cit. 2011-12-28]. Dostupné z: <http://www.pratele-prirody.cz>

⁴⁶ VANĚK, Miroslav; BLAŽEK, Petr; CUHRA, Jaroslav; CUHROVÁ, Libuše; ŽÁČEK, Pavel. *Ostrůvky svobody: Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. str. 247

⁴⁷ ŠMAJS, Josef; CÍLEK, Václav; KLÍMA, Ivan. *Tři hlasy: úvahy o povaze konfliktu kultury s přírodou*. Brno: Doplněk, 2010. ISBN 978-80-7239-252-0. str. 89

Existuje mnoho ekologických hnutí, každé je zaměřeno na jinou konkrétní potřebu, ale nejsou zaměřené na celek. „V naší zemi existuje řada ekologických hnutí, jako jsou Arnika, Děti Země, Duha, Nesehnutí, Rosa nebo mezinárodní org. Greenpeace. Ovšem ve snaze zapůsobit na veřejnost se obvykle soustřeďují na pár velkorysých akcí na jedno či dvě témata - jednou to je záchrana velryb, podruhé hrozící oteplení planety...zužují problematiku přírody jen na několik symbolických okruhů. Přitom hrozící ekologickou katastrofu je nutno chápat komplexně.“⁴⁸ Určitě jsou tato hnutí záslužná, ale pokud bychom se na to měli dívat jako na celek přírody, zdá se, že je na tom lépe politická činnost, která se snaží prosadit ekologická opatření do všech sfér.

2.2 České eko osobnosti v politice počátkem 90. let

Od konce 70. let se komunistické Československo snažilo docílit stejné úrovně, jako měly západní kapitalistické státy v rychlosti rozvoje a výsledcích národního hospodářství. Ovšem jediné v čem je předešlo, byla devastace životního prostředí.

„Bezmocné srovnávání s bohatým Západem posílilo touhu po vysoké hmotné spotřebě. Lidský soucit byl nahrazen snahou o sociální solidaritu, která by se realizovala institucionalizovaným programem „sociálních jistot“. Příroda byla z těchto principů vyloučena.“⁴⁹ Ekologická situace znamenala veliký problém nejen pro Československo, země východního bloku, ale i pro jihoamerické deštné pralesy po arktické ledovce.

„Zatímco vyspělé státy na vzniklou situaci efektivně reagovaly a do popředí v jejich politických a sociálních trendech se dostala potřeba restrukturalizace průmyslové výroby, adaptability na rychle se měnící podmínky, účelnějšího využívání zdrojů surovin, energie a především lidského kapitálu, v socialistickém Československu se dosud jako úspěch ohlašoval počet tun

⁴⁸ ŠMAJS; CÍLEK; KLÍMA. *Tři hlasy: úvahy o povaze konfliktu kultury s přírodou*. str. 89

⁴⁹ LIBROVÁ, Hana. *Pestří a zelení: kapitoly o dobrovolné skromnosti*. Brno: Veronica, Hnutí Duha, 1994. ISBN 80-85368-18-8. str. 89

oceli vyrobených v přepočtu „na hlavu“, ale nesnižoval se, ani se otevřeně nekonstatoval počet kilogramů popílku a dalších zplodin těžkého průmyslu, jež na tutéž „hlavu“ pravidelně dopadaly.“⁵⁰ Československo se dostalo na první místo v devastaci životního prostředí v Evropě, což vedlo k zaostalosti země.

V 70. a na počátku 80. let vznikla v Československu domácí ochranářská hnutí, avšak z hlediska smyslu a cílu hledání a uveřejňování informací o stavu životního prostředí byla nedostačující oproti hnutím vyspělých států. Druhá polovina 80. let zaznamenává nárůst aktivit v oblasti ekologie a ochrany životního prostředí, hlavně díky změnám sovětského bloku a díky tomu, že se komunistické moci nedařilo utajovat všechny informace o devastaci přírody. Do popředí se tak dostávají mladí lidé, kteří se seskupují a sdružují a chtějí hájit ekologická hlediska.

„Otázka životního prostředí se stala základnou, na které mohli mladí lidé vystoupit proti režimu s pocitem morálního oprávnění, aniž by se pohybovali na vratké půdě politiky.“⁵¹

V roce 1977 vznikla Charta 77, neformální československá občanská iniciativa, která kritizovala politickou a státní moc. Mezi prvními signatáři byli např. Václav Havel, Ludvík Vaculík, Petr Uhl, Jan Patočka, Václav Benda a další. Poté, co se zúčastnila petice proti výstavbě vodního díla na Křivoklátku, co vydala kritický dokument Federálnímu národnímu shromáždění poukazující na nedostatečná a nedůsledná opatření k ochraně obyvatel před následky havárie v Černobylu, v letech 1987-1988 v Chartě 77 nastal myšlenkový posun.

„Jestliže od vzniku Charty 77 bylo její hlavní úsilí soustředěno k problematice lidských práv, stávalo se postupně stále zjevnějším, že nedílnou součástí těchto práv je i právo na život ve zdravém a nezdevastovaném prostředí, a posléze se

⁵⁰ VANĚK, Miroslav; BLAŽEK, Petr; CUHRA, Jaroslav; CUHROVÁ, Libuše; ŽÁČEK, Pavel. *Ostrůvky svobody: Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu.* str. 237

⁵¹ VANĚK; BLAŽEK; CUHRA; CUHROVÁ; ŽÁČEK, *op. cit.*, str. 251

utvrdilo stanovisko, že lidská práva a práva přírody tvoří dvě strany téže mince“.⁵²

Hlavně nejmladší generace Charty, seskupená kolem Petra Uhla (Program společenské samosprávy, 1982), se zabývala závažností stavu životního prostředí a díky své informovanosti se nebála ani slovního boje s politiky ohledně ekologických otázek. Příklon Charty 77 k ekologické problematice vyvrcholil založením Ekologického bulletinu (vydáváný politikem Ivanem Dejmalem), který byl samizdatově publikován, dále také nezávislého titulu Ekomonitor⁵³, kolem kterých začínala vznikat tzv. Ekologická společnost.

„Před listopadem 1989 vnímaly ekologickou problematiku jak občanské iniciativy, seskupení a hnutí, jejíž vedení a jádro členů a sympatizantů se rekrutovalo spíše ze střední a starší generace (Demokratická iniciativa, Hnutí za občanskou svobodu, Obroda – Klub za socialistickou přestavbu), tak skupiny, které stále se zrychlujícím tempem vyrůstaly v prostředí mladých lidí.“⁵⁴

Dva dny po Sametové revoluci, která se konala 17. listopadu 1989, proběhl v Praze II. sjezd Českého svazu ochránců přírody se dvěma sty delegáty a stovkou hostů, kteří navrhovali zákony o ochraně přírody, které buď zatím neexistovaly, nebo nebyly dosud schváleny.

„Navrhli vytvořit ústřední státní orgán, formulovat v nové ústavě právo občanů na život v kvalitním životním prostředí a právo přístupu občanů k informacím o jeho stavu. Požadovali urychlení přijetí zákona o životním prostředí. Upozornili také na nutnost řešení katastrofy v Podkrušnohoří, devastace

⁵² VANĚK, Miroslav; BLAŽEK, Petr; CUHRA, Jaroslav; CUHROVÁ, Libuše; ŽÁČEK, Pavel. *Ostrůvky svobody: Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. str. 258-259

⁵³ Pozn.: Samizdatová tiskovina, vznikla na jaře 1989, hlavní zájmem byla spolupráce se všemi lidmi doma i v zahraničí, kteří byli stavem biosféry znepokojeni, a s oficiálními ochrannářskými organizacemi.

⁵⁴ VANĚK; BLAŽEK; CUHRA; CUHROVÁ; ŽÁČEK, *op. cit.*, str. 261

*Pálavy, devastace Stropnice, nevhodné obnovy Labské boudy a dalších. Již tehdy doporučili výrazně snížit plánovaný výkon JE Temelín.*⁵⁵

Se třemi zástupci svazu JUDr. S. Mlčochem, RNDr. I. Makáskem a tajemníkem MV ČSOP v Praze J. Kutým natočila Česká televize také reportáž. Ochráncům nešlo, na rozdíl od některých ekologických neziskových organizací, o řešení jednoho, dvou jmenovaných problémů, ale o celkovou ochranu životního prostředí, která si žádá prosazení v politické sféře a zákonech.

21. listopadu téhož roku vzniklo v Praze ekologické sdružení Zelený kruh, které na sebe upozornilo formou plakátu na vylepovacích plochách a na jehož založení se podíleli Ing. J. Vavroušek, členové Občanského fóra a redaktor Ekologického bulletinu I. Dejmal.

„Zelený kruh chce sdružovat nejrůznější ekologické organizace, hnutí, skupiny i individuální aktivisty z Čech, Moravy, Slezska, Slovenska, a vytvářet tak prostor pro vzájemnou podporu a spolupráci. Vycházíme z toho, že ekologické problémy nelze řešit pouze prostředky politické moci, ale zejména širokou občanskou účastí na rozhodování a kontrole.“⁵⁶

Staví na první místo názory občanů, každý má právo na svůj názor a na to, účastnit se rozhodování nad svými životy. Což by měl umožňovat každý demokratický stát.

Za politickou činnost bych jako jedny z nejvýznamnějších osob jmenovala stoupence Trvale udržitelného rozvoje Josefa Vavrouška a Bedřicha Moldana. Trvale udržitelný rozvoj je nejčastěji interpretován jako: „...*takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti*

⁵⁵ KOVAR, Roman. *Ekologické hnutí v době sametové revoluce*. [online]. 1999(04) [cit. 2012-01-01]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/aa943fb38bfdd406c12568e70070205e/c98bd828e56c621ac1256a43005d89fa?OpenDocument>

⁵⁶ *Tamtéž.*

*budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.*⁵⁷ Tato definice však má určitě nedostatky, například přílišné vyzdvihování antropocentrismu a důraz na postavení člověka jako specifického ve světě přírody. Proto ji J. Vavroušek doplňuje o svou interpretaci humanismu a harmonie člověka s přírodou a o určitou úctu k živé a neživé přírodě. Trvale udržitelný rozvoj se zabývá tedy jak rovinou ekonomickou, politickou, tak i sociální a přírodní.

B. Moldan ve své knize *Podmaněná planeta* tuto základní definici považuje za důležitou s poukazem na dvě skutečnosti: „...*na její rozměr etický, ohled k budoucím generacím, ke generacím lidí dosud nenarozených, a na kriticky důležitou dlouhodobou perspektivu, časový horizont bez jakéhokoliv omezení do budoucnosti.*“⁵⁸ Avšak její nedostatek spatřuje v tom, že je těžké se shodnout na tom, jaký objem a podobu mají lidské potřeby a jaké asi budou potřeby generací následujících.

Josef Vavroušek, ekolog, publicista, politik, se narodil 15. 9. 1944 v Praze, vystudoval strojní fakultu ČVUT v Praze, v roce 1975 se stal kandidátem věd, publikoval pět knih, například *Modelování biologických a sociálních objektů*, *Životní prostředí a sebeřízení společnosti*, dále 40 studií a asi 150 odborných článků. Věnoval se kybernetice, teorii systémů, ale hlavně životnímu prostředí, hledal odpovědi na globální a ekologické problémy světa. O ekologii dokonce i přednášel na školách, například na Karlově Univerzitě na fakultě sociálních věd. V roce 1992 se stal zakládajícím členem Společnosti pro trvale udržitelný život, což je dobrovolná nevládní nezisková organizace, která hájí cíle Trvale udržitelného rozvoje, kterými jsou humanismus, souznění člověka s přírodou i s její neživou složkou a trvale udržitelný vývoj člověka s přijetím plné odpovědnosti.

⁵⁷ RYNDA, Ivan. *Trvale udržitelný rozvoj: Centrum pro otázky životního prostředí UK*. [online]. [cit. 2011-12-28]. Dostupné z: http://www.czp.cuni.cz/projekty/konf_hledani/sbornik/rynda.htm

⁵⁸ MOLDAN, Bedřich. *Podmaněná planeta*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1580-6. str. 94

„...v březnu 1990 byl jmenován náměstkem Státní komise pro vědeckotechnický rozvoj odpovědný za péči a životní prostředí, v červnu téhož roku ministrem vlády ČSFR, předsedou Federálního výboru pro životní prostředí. V červnu 1991 zorganizoval první celoevropskou konferenci ministrů životního prostředí. Byl vedoucím československé delegace na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v Rijo de Janeiro.“⁵⁹ Což dokládá jeho politickou činnost věnovanou ekologii a environmetalismu.

Bedřich Moldan, ekolog, geochemik, publicista, politik, se narodil 15. 8. 1935 v Praze, vystudoval Matematicko – fyzikální fakultu Univerzity Karlovy, je autorem více než stovky knih, ke kterým patří například Geologie a životní prostředí, Přežije technika rok 2000?, Ekologie, demokracie, trh, Podmaněná planeta a další. Podílel se také na politické propagaci ekologie: „*Je profesorem a ředitelem Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy. Až do roku 1989 stál v čele Ekologické sekce Biologické společnosti při ČSAV a po listopadu se stal prvním českým ministrem životního prostředí.*“⁶⁰ Po roce 1989 se významně podílel na tvorbě ekologické legislativy, jeho záměr byl vnést ekologický zájem a ekologické principy také do politiky, tak aby byly součástí politického programu.

2.3 Ekologičtí zastánci a odpůrci po roce 1989

Jednou z nejvýraznějších postav ekologických zastánců je především bývalý prezident ČR Václav Havel, dramatik, esejista, kritik komunistického režimu, poslední prezident Československa, první prezident České republiky, narodil se 5. 10. 1936 v Praze a zemřel 18. 12. 2011 ve Vlčicích. V 60tých letech působil v Divadle Na zábradlí, byl mluvčím občanské iniciativy za dodržování lidských práv Charta 77 a také spoluzakladatelem

⁵⁹ DLOUHÝ, Jiří. Dvorana slávy: Doc. Ing. Josef Vavroušek. *Společnost pro trvale udržitelný život: Zpravodaj STUŽ* [online]. [cit. 2011-12-28]. Dostupné z: http://www.stuz.cz/index.php?option=com_content

⁶⁰ Sedmá generace: *Bedřich Moldan ke dvacetinám 7.g.* [online]. 2012[cit. 2012-02-04]. Dostupné z: <http://www.sedmagenerace.cz/text/detail/bedrich-moldan-ke-dvacetinam-7g>

protikomunistického hnutí Občanské fórum. Mezi jeho díla patří poezie, básně, kaligramy, nejznámější divadelní hry jsou například *Odcházení*, *Audience*, *Vernisáž*, *Protest* a další. Havel přistupoval k přírodě a všemu živému s velkou úctou.

„V roce 2009 podpořil kampaň Hnutí Duha, která prosazuje nový zákon, který rozhybe investice do tzv. zelené ekonomiky. Havel zdůrazňuje, že jsme na této planetě jen hosté a podle toho bychom se také měli chovat.“⁶¹

Dle něj bychom měli ctít dílo přírody i našich předků, kritizuje dále technokratický přístup politiků v dnešní době, kteří se jakoby vracejí zpátky do předrevoluční doby a mají za následek i poničené životní prostředí. Po revoluci v roce 1989 byla ekologie mnohem více prosazována než dnes. Vidí v tom velký krok zpět a měli bychom s tím něco udělat. Ve svých výrocích často upozorňoval na klimatické změny a environmentální problémy.

Další osobnost, která se přiklání k podpoře ekologických aktivistů, je Martin Bursík, exministr životního prostředí a bývalý předseda Strany zelených. Aktivně se podílel v boji proti kácení Šumavy kvůli jejímu napadení kůrovcem. Dle něj by se nemuselo kácet, ale ponechat les, aby si s tím poradil sám, stejně tak to funguje v Kanadě. Na otázku: proč lidé pohlíží na ekologické aktivisty skepticky? Bursík odpověděl v časopisu Reflex:

„Protože je média popisují tendenčně jako aktivisty. Jde přitom o lidi, kteří mají rádi přírodu. Spolu s ochránci přírody se blokády zúčastnili doktoři přírodních věd, experti na ekologii a další odborníci. Ale média je vykresluje jako aktivisty, kteří narušují veřejný pořádek.“⁶²

⁶¹ Velká výzva: *Hnutí duha*. [online]. [cit. 2011-12-28]. Dostupné z: <http://www.velkavyzva.cz>

⁶² Reflex: „Zachraňme Šumavu.“ Martin Bursík odpovídal na otázky čtenářů Reflex.cz [online]. 2012[cit. 2012-02-04]. DOI: ISSN 1213-8991. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/politika/42737/zachranme-sumavu-martin-bursik-odpovidal-na-otazky-ctenaru-reflex-cz.html>

Média nejvíce ovlivňují společnost, lidé věří tomu, co jim média potvrdí jako pravdivé. Přitom médiím jde o senzace, je atraktivnější popisovat aktivisty jako „blázny“, kteří jsou pro společnost spíše na obtíž, než jako seriózní, vzdělané jedince, kterým jde především o záchranu přírody. Lidé jsou tak zmanipulováni a myslí si, že kácení je jediné řešení, jak se kůrovce zbavit, dle Bursíka z kácení Šumavy nejvíce vyteží právě developeři a dřevařští lobbisté. Bursík tvrdí, že jde spíše o peníze, než o záchranu lesa a snaží se na tento problém poukázat svým otevřeným názorem.

Asi nejznámějším antienvironmentalistou je druhý prezident České republiky Václav Klaus, který se narodil 19. 6. 1941 v Praze, vystudoval ekonomii zahraničního obchodu na Vysoké škole ekonomické v Praze, pracoval jako bankovní úředník a prognostik, v roce 1989 se stal ministrem financí, napsal 34 knih, například *Modrá, nikoli zelená planeta*, *Modrá planeta v ohrožení*, *Kde začíná zítřek* a další. Ve své knize *Modrá, nikoli zelená planeta*, ubírá důležitost ekologických hrozeb a zprávy environmentalistů považuje pouze za poplašné a realitě nic neříkající. Environmetalismus považuje za metafyzickou ideologii, která odmítá vidět skutečnost takovou, jaká opravdu je.

*„Dnešní debata o globálním oteplování je proto ve své podstatě debatou o svobodě.“*⁶³ Soustřeďuje se na demokracii a s ní spojenou svobodu člověka a snahy environmentalistů shledává jako to, co svobodu lidem spíše bere.

*„Více a více jsem přesvědčen, že je ohrožena svoboda. Klima nikoli...stejně jako svoboda je ohrožena i lidská prosperita, což ostatně není překvapující, protože svoboda a prosperita jsou spojené nádoby. Jedno bez druhého není možné. Dnešní postoje environmentalistů a z nich vyplývající hospodářsko-politická opatření jsou útokem na obojí, zejména v chudších zemích.“*⁶⁴

⁶³ KLAUS, Václav. *Modrá, nikoli zelená planeta: Co je ohroženo: klima, nebo svoboda?*. 2.vyd. Praha: Dokořán, 2009. ISBN 978-80-7363-243-4. str. 128

⁶⁴ KLAUS, *op. cit.*, str. 12

Absolutní svoboda není možná, proto i opatření či zákony v jistém smyslu lidskou svobodu omezují. Avšak dobro většího celku, dobro celé přírody, s sebou toto omezení nese, přírodní katastrofy jsou mimo jiné následkem naší neochoty se omezit.

V. Klaus se ve své knize *Modrá, nikoli zelená planeta* přiklání k názorům dalších antienvironmentalistů, například k výroku Marka Loužka, autora Centra pro ekonomiku a politiku, v jeho knize *Bezmezná víra v pokrok*, kde říká, že se environmentalismus v podstatě snaží odstranit svobodný trh. Dále se ztotožňuje s Martinem Římanem (*Evropská oteplovací hysterie*), členem ODS, který říká: „...že rozhodnutí Evropské rady zvýšit podíl tzv. obnovitelných zdrojů s ochranou životního prostředí nemá nic společného a s tzv. globálním oteplováním má společného ještě méně. Evropské pionýrství bude ještě beznadějnější než to s rudými šátky kolem krku,“⁶⁵ což považuje Klaus za výstižnou charakteristiku ambicí některých politiků v boji s globálním oteplováním, která vede ke zbytečnému plýtvání energie. K. tvrdí, že k oteplování dochází i jinde než na Zemi, např. na Marsu, Jupiteru a dalších planetách a dále zastává názor, že bychom s tím neměli nic dělat:

*„Je třeba nechat probíhat – žádnými věrozhvěsty absolutních pravd nespoutanou – spontaneitu lidského vývoje, protože jinak všechno dopadne daleko hůř.“*⁶⁶

Dále jmenuje Ivana Brezinu (biolog, novinář, publicista), který environmentalismus označuje jako nevědeckou a neracionální odpověď na ekologickou krizi. Stejného názoru je i Karel Kříž, který v environmentalismu vidí nové náboženství. Tito autoři přidělují environmentalismu nálepku náboženství, myslí si, že ovlivňuje společnost v celkovém měřítku a snaží se s ní manipulovat. Ohledně technického pokroku zaujímají také odlišné stanovisko, environmentalisté chtějí technický pokrok omezit a kontrolovat,

⁶⁵ KLAUS, Václav. *Modrá, nikoli zelená planeta: Co je ohroženo: klima, nebo svoboda?* str. 29

⁶⁶ KLAUS, *op. cit.*, str. 125

protože je příčinou ekologických problémů, na druhé straně antienvironmentalisté tvrdí: „...*bohatství a technický pokrok ekologické problémy řeší, nikoli vytvářejí, lidská adaptabilita je další nadějí.*“⁶⁷ To je jeden z hlavních bodů, ve kterém se odpůrci a zastánci environmentalismu neshodnou.

Mezi ekologické odpůrce patří také Think tanky⁶⁸, u nás např. CEP (Centrum pro ekonomiku a politiku), Liberální institut, Občanský institut, CEVRO (Liberálně – konzervativní akademie), zastávají stejný postoj jako technokraté a velkopodnikatelé, kteří odmítají myslet jinak než v poměrech stupňování výroby. Think tank patří mezi politické pravice, jedná se tedy o spor pravice versus levice (postoj antienvironmentální versus environmentální). Mezi nejvýznamnější pravicové politické strany patří ODS v čele s Václavem Klausem, který ve své knize *Modrá, nikoli zelená planeta* popisuje environmentalismus takto:

*„Environmentalismus není nic jiného než novodobá inkarnace tradičního levičáctví. Považuji ho za nejvýznamnější neliberální, populistickou ideologii současnosti.“*⁶⁹ Václav Klaus jako politický „pravičák“ slovně útočí na opozici a vyhraňuje se vůči environmentalismu.

V druhé kapitole jsem se zabývala vývojem ekologických hnutí od roku 1989, osobnostmi, které ekologii prosazovali na politické scéně počátkem 90. let. Popisuji situaci od roku 1970 v Československu a srovnávám ji se západními zeměmi, dostávám se tak k ekologickým nedostatkům, díky kterým se rapidně zhoršilo životní prostředí u nás. Proto začala vznikat domácí ochránářská hnutí, Charta 77, vlivné osobnosti častěji prosazovali ekologická opatření. Doba

⁶⁷ KLAUS, Václav. *Modrá, nikoli zelená planeta: Co je ohroženo: klima, nebo svoboda?* str. 70

⁶⁸ Pozn.: Finančně nezávislé instituce zabývající se výzkumem nebo analýzou ekonomiky, které působí v oblasti politiky, výzkumu, vzdělání a dalších oblastech. Spojují akademickou oblast s politikou, slouží jako zdroje informací.

⁶⁹ KLAUS, *op. cit.*, str. 37-41

po Sametové revoluci se stala pro Československo zásadní, navrhovaly se zákony o ochraně životního prostředí a ekologie se tak dostala do politiky. S tím souvisí má podkapitola o ekologických zastáncích a odpůrcích, jedná se o spor levice versus pravice.

3. Čeští aktivisté a jejich vývoj od roku 1990 po současnost

Ve třetí kapitole nastiňuji stručnou historii a vliv, důležitý pro vznik Strany zelených, cíle jejich politiky, ale také neshody uvnitř strany, které jim brání být jednotnými. Další podkapitolu věnuji nevládním organizacím vzniklým po roce 1990 a jejich ekologické činnosti. Kapitulu uzavřu okomentováním změny ekologického myšlení od roku 1990 po současnost v ČR.

3.1 Strana zelených a historie jejich vzniku

Pro popis vzniku a vývoje Strany zelených jsem si vybrala článek z roku 2009 od Lubomíra Kopečka⁷⁰ s názvem Na šikmé zelené ploše. Vznik Strany zelených v západní Evropě ovlivnily, jak uvádí Kopeček, dva faktory. Prvním je radikalita postojů členů, zelení politici vznikali z různých hnutí, např. z ekologických, mírových, antijaderných, feministických a dalších, zastávali také komunistické ideologie, což potvrzuje jejich „levičáctví“. Druhým faktorem byla změna hodnot v 60. a 70. letech minulého století, mladí lidé se více vzdělávali v oblasti humanitních věd a začali upřednostňovat nekonzervativní životní styl, ochranu přírody, boj za ženská práva a jiné, to byli voliči ochotní je volit.

„Klasické stranické a zastupitelské instituce zelení odmítali s poukazem na jejich zkorumpovanost, byrokratičnost a nedemokratičnost. V době svého vzniku se snažili vytvořit nový organizační model, který by zabránil profesionalizaci stranické elity. Prostředkem se mělo stát kolektivní vedení strany, rotační výměna zelených politiků ve funkcích, snaha o maximální decentralizaci struktury a využití participační demokracie. Plodem popsaného byl problém na

⁷⁰ Pozn.: Politolog, docent na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. Zabývá se problematikou stranických a politických systémů evropských zemí, teorií demokracie a českou a slovenskou politikou.

čemkoliv důležitém se uvnitř strany rychle shodnout a trpká zkušenost, že při neustále se měnícím personálním složení vlastní reprezentace se nedají cíle zelených efektivně prosazovat.“⁷¹

Tak se utvářely první problémy uvnitř strany, členové se nedokázali shodnout, proto se těžko prosazovali v politice, důsledkem toho se museli přizpůsobit normálnímu politickému provozu. Což také způsobilo nesoulad mezi těmi, které Kopeček nazývá jako fundis (odmítající zradit radikální ideály zelených) a realos (přiklánějící se spíše k tomu, co je momentálně prospěšné nebo se jako správné osvědčilo), vyskytující se např. i v Německu, Finsku a Lucembursku. Nestabilita se stala problémem i u voleb. Spor mezi fundamentalisty a realisty v mnoha západoevropských stranách zelených nevymizel zcela, ale jejich přístup je dneska mnohem umírněnější, než v době jejich vzniku.

Vznik českých zelených na počátku devadesátých let je popisován jako zmatený, nepřehledný a nejednotný. *„Bez velké nadsázky každý si v podstatě dělal, co chtěl, a různé části Strany zelených jednaly na sobě v podstatě nezávisle.*“⁷² Jejich charakter byl netypický, především z hlediska spojenců. Prvním partnerem byla Zemědělská strana vedená managementem družstev a státních statků, jejichž způsob hospodaření ekologicky devastoval venkov, druhým, Československá strana socialistická, slučovala nacionalismus s liberalismem a socialismem. Jednali tak v rozporu se svými ekologickými přesvědčeními. Získali sice malé parlamentní zastoupení, to však mělo za následek odchod většiny členů, což rozvrátilo stranu.

První polovina devadesátých let nebyla „divoká“ jen u nás, ale ve všech postkomunistických zemích jako například v Maďarsku, Polsku či Slovensku, kdy se zeleným stranám ne vždy podařilo jednat v zájmu svých ekologických

⁷¹ KOPEČEK, Lubomír. *Na šikmé zelené ploše: Jaké konflikty jsou zeleným stranám vlastní a proč a jak pracují na své vlastní destrukci*. 2009. Článek je dostupný v databázi: Mladá fronta DNES

⁷² *Tamtéž.*

ideálů. Další důležitou nevýhodou zelených byly sociální důsledky ekonomické přeměny, snížil se zájem voličů o ekologii a postmateriální⁷³ hodnoty. „Na druhou stranu, jak ukazují srovnávací měření preferovaných hodnot, na tom v tomto ohledu byla česká společnost vždy o něco lépe než maďarská, slovenská a polská. Dnes se zhruba nacházíme na úrovni v západoevropských poměrech postmateriálně „nejzaostalejšího“ Řecka či Portugalska.“⁷⁴ Hlavním problémem je myšlení lidí, je třeba v nich probudit ducha přírody, přimět je, aby se o ekologii zajímali, to je úkolem zelených stran, ti však tomu svou rozkolísaností nepomáhají.

V roce 2002 se prolomila izolace českých zelených díky propojení strany s aktivisty ekologických a dalších hnutí, což mělo za následek nárůst členské základny a vzkříšení strany. „Tandem Jakub Patočka a Jan Beránek, který se v té době vedení strany chopil, ji dokázal přechodně konsolidovat. Nově vytvořený program obsahoval pro zelené více méně klasické požadavky západoevropských zelených jako boj proti domácímu násilí, podpora multikulturní společnosti či odstranění jakékoliv diskriminace. Sociálně ekonomický v něm byl zřetelný levicový akcent.“⁷⁵ Tento styl vedení, který si přinesli Patočka⁷⁶ s Beránkem z ekologického hnutí Duha, nebyl tím, co by začalo vadit některým členům strany. Ale jejich razantní prosazování idejí

⁷³ Pozn.: Postmateriální hodnoty se uplatňují až poté, kdy jsou uspokojeny potřeby “materiální”, mezi něž patří nejen potrava, obydlí a podobně, ale i pocit bezpečí a další “méně hmotné” potřeby. Mezi postmateriální hodnoty patří i ocenění významu zdravého životního prostředí a hodnoty přírody včetně její vnitřní hodnoty.

⁷⁴ KOPEČEK, Lubomír. *Na šikmé zelené ploše: Jaké konflikty jsou zeleným stranám vlastní a proč a jak pracují na své vlastní destrukci*. 2009. Článek je dostupný v databázi: Mladá fronta DNES

⁷⁵ *Tamtéž*.

⁷⁶ Pozn.: Jakub Patočka (Český zájem – vybrané texty z let 1992-2002, r.2002), novinář, ekologický aktivista, šéfredaktor Literárních novin. V roce 1989 založil spolu s Janem Beránkem hnutí Duha. Stál také při zrodu časopisu Poslední generace, který se posléze přejmenoval na Sedmá generace. V letech 2003-2005 vedl s Beránkem Stranu zelených. Jan Beránek, publicista, politik, ekologický aktivista.

a vize neodemokratického společenského řádu⁷⁷ se neslučovala s přesvědčením volnomyšlenkářských straníků. A tak se objevily nové nesoulady a nepochopení ve straně.

„Zmíněné dvojici podlomil pozici výsledek v eurovolbách v červnu 2004, který ve straně vyvolal zklamání přehnaných očekávání. Vnitřní opozice vedená Martinem Bursíkem zmíněný tandem v září 2005 odstavila a neodemokratismus tiše pohřbila. Pro sněmovní volby 2006 se nové vedení rozhodlo nejít cestou spolupráce s drobnými liberálními formacemi, a naopak samo propojilo environmentální a liberálně sociální apel. Posunulo tím zelené o něco více vpravo, byť neustále opakovalo klasickou zelenou mantru nejdeme ani doleva, ani doprava, ale dopředu.“⁷⁸

Díky tomu si získala strana zelených věrné příznivce, ale i větší zájem těch, kteří se dříve o jejich politický program nezajímali. Avšak spor mezi realos a fundis nevymizel. Strana zelených se stále potýká s vnitřní nespokojeností, která v roce 2009 začíná vyhlížet návrat do pozice dlouhodobě okrajové strany. Jejich nestálost a neslučitelnost názorů jim sama brání ve větším prosazení se v politice.

3.2 Ekologická hnutí a organizace po roce 1990

Jako jedno z důležitých ekologických sdružení, které se datuje k roku 1990, jsem vybrala dobrovolné nevládní neziskové občanské sdružení Děti Země. Za svůj vznik organizace považuje již 27. říjen 1989 s šedesáti přihlášenými členy. „Hlavními zakládajícími osobnostmi byli do září 1990 zejména členové Prozatímní rady Děti Země Jindřich Petrlík z Prahy (předseda

⁷⁷ Pozn.: Kopeček vysvětluje (*Na šikmé zelené ploše: Jaké konflikty jsou zeleným stranám vlastní a proč a jak pracují na své vlastní destrukci*. 2009. Mladá fronta DNES) jako živou demokracii, v níž budou důsledně kontrolovány ekonomické korporace a z občana-spotřebitele se stane odpovědný participující aktér.

⁷⁸ KOPEČEK, Lubomír. *Na šikmé zelené ploše: Jaké konflikty jsou zeleným stranám vlastní a proč a jak pracují na své vlastní destrukci*. 2009. Článek je dostupný v databázi: Mladá fronta DNES

Dětí Země v letech 1993 až 2001), Jiří Macas z Běliny a Ivo Šilhavý z Prahy a dále Tomáš Fajkus z Prahy a Miroslav Patrik z Brna (předseda Dětí Země v letech 1990 až 1993).“⁷⁹ Oficiálně však byla registrována Ministerstvem vnitra ČR 9. dubna 1990.

Hlavní činností sdružení je chránění přírody a krajiny. Snaží se zapojovat veřejnost do ochrany životního prostředí a informovat ji prostřednictvím ekologické výchovy. Hájí také práva spotřebitelů a alternativní kulturní a umělecké aktivity. „Činnost Dětí Země probíhá ve třech hlavních programech: *Doprava, Příroda a Věc veřejná*.“⁸⁰ V rámci dopravy chce lidem nabídnout tu nejméně škodlivou životnímu prostředí, ohledně přírody jde o soužití člověka s ostatními živými tvory. Věc veřejná se týká úředníků, politiků a investorů, kterým Dětí Země chtějí připomenout nutnost zajímat se o ekologii. V rámci těchto tří programů pracují na desítkách kampaní a projektů na různá témata, např. záchrana sov a dravců či Polabí.

V roce 2001 část vedení Dětí Země odešlo a založilo svou vlastní ekologickou organizaci Arniku zabývající se škodlivostí toxických látek, biodiverzitou, znečištěním vod a dalšími. Z tohoto důvodu došlo k nutným změnám uvnitř Dětí Země: „...změně členství ve vrcholných orgánech sdružení, k přesunu Komunikačního centra z Prahy do Plzně a k dalším vnitřním změnám s cílem pokračovat v naplňování poslání Dětí Země, tj. zejména ochrany přírody a životního prostředí a podpora veřejnosti a nutných opatření k jeho zlepšování.“⁸¹ Od té doby dosáhly řady úspěchů, oceněných projektů a také poskytovaly právní a mediální podporu jiným občanským sdružením.

Jako další organizaci uvádím Veronicu, která nejdříve existovala jako ekologický časopis v letech 1989. V roce 1991 vznikla Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Veronica (ZO ČSOP Veronica) jako občanské

⁷⁹ Dětí Země. In: *Historie Dětí Země: Jak to všechno začalo* [online]. [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://www.detizeme.cz/vznik.shtml>

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Tamtéž.

sdužení, „neziskovka“. V roce 1999 byl členy ustanoven Ekologický institut Veronica, jehož hlavní činností jsou projekty spjaté s ochranou životního prostředí, s podporou trvale udržitelného rozvoje venkovských a městských sídel. *„Naším posláním je podpora šetrného vztahu k přírodě, krajině a jejím přírodním i kulturním hodnotám.“*⁸² Tak zní jejich motto, jež však může zastávat jakákoli jiná ekologická organizace, všechny spojuje ochrana životního prostředí. Veronica se věnuje několika výzkumům např. zelená domácnost a nakupování či ochrana klimatu atd., dále poskytuje ekologické poradenství, exkurze, přednášky a další formy styku s veřejností.

Již v podkapitole Vývoj ekologických hnutí od roku 1989 jsem zmiňovala, že aktivity těchto mnohých neziskových organizací jsou záslužné, avšak většinou řeší jen určitou problematiku, ne krizi dnešní společnosti jako celek. Největší problém dnešní generace, generace vývoje a technického pokroku, je nemožnost omezení sebe sama. Lidé v České republice si zvykli na třídění odpadů, dostali se na první místo v Evropě, začali šetřit s vodou a snaží si kupovat šetrnější elektrické spotřebiče. Pokud ale přejdeme k automobilismu, jsme opět u problému omezenosti.

*„Možná dost lidí chápe, že zásoby nafty jsou omezené a budou brzy (a to v měřítku lidského času) vyčerpány. Uvedené množství automobilů jen v hlavním městě však svědčí o tom, že se navzdory tomuto poznání i poměrně vysokým cenám pohonných hmot, nehodlají jejich majitelé v používání aut omezovat.“*⁸³

Jde o to, že si lidé zvykli na komfort, na určitou životní úroveň a té se díky své nepohodlnosti nehodlají vzdát. Totiž taková změna si žádá zdlouhavý proces a jde o záchranu dalších generací, které přijdou po nás. V tom spatřuji i určitou sobeckost lidí neschopných omezení se, protože žijí teď a tady a právě teď si

⁸² Kdo je Veronica: *Kdo je ekologický institut Veronica*. Veronica [online]. webmaster, 7.3.2012 [cit. 2012-03-08]. Dostupné z: <http://www.veronica.cz/>

⁸³ ŠMAJS, Josef; CÍLEK, Václav; KLÍMA, Ivan. *Tři hlasy: úvahy o povaze konfliktu kultury s přírodou*. str. 88-89

chtějí život pohodlně užít bez ohledů na následky a katastrofické dopady, jež však mohou nastat v době, kdy už tu nebudou.

„V okamžiku, kdy by lidé měli jakkoli omezovat svoje potřeby, vehementně odmítají každé zdůvodnění, proč by tak měli učinit. Zjištění, že většina lidí v rozvinutých zemích raději přenesla obtíže a dluhy na generaci svých dětí, než aby se vzdala nadměrných nároků, je sice skličující, ale zároveň má důležitou vypovídající hodnotu.“⁸⁴

Lidé se nechtějí omezovat. Řada členů ekologických hnutí jsou právě jedinci ochotni se omezit a přistupovat k přírodě zodpovědně. Ale opět jsme u problému jejich soustředění se na jeden či dva předměty zkoumání, neoslovují celou společnost. Civilizace vyžaduje stále více a více rychlý rozvoj techniky, roste tak nápor na přírodu. *„Nebude prostě možné řešit komplexněji situaci, která hrozí ekologickou krizí, pokud lidé v rozvinutých zemích nepřinutí své vlády omezit hospodářský růst a zisky nadnárodních bankovních korporací.“⁸⁵* Je třeba změny myšlení nejen u občanů, ale především u těch, kteří stát řídí a reprezentují. Jedná se také o problém komerce, naše vláda se vždy přiklání k tomu, co je z finančního hlediska nejvýhodnější.

3.3 Okomentování změny od r. 1990 po současnost v ČR

Pro tuto kapitolu jsem si vybrala díla od Hany Librové⁸⁶ Pestří a zelení (1994) a dále knihu, která reflektuje změnu po 10 letech pestrých a zelených, Vlažní a váhaví (2003). H. Librová dělala v roce 1992 sociologický výzkum o skromnosti lidí, vybrala si několik rodin, ať už žijících na venkově nebo ve městě, kteří byli ochotni dobrovolně žít pouze uspokojováním životních

⁸⁴ ŠMAJS, Josef; CÍLEK, Václav; KLÍMA, Ivan. *Tři hlasy: úvahy o povaze konfliktu kultury s přírodou*. str. 89

⁸⁵ ŠMAJS; CÍLEK; KLÍMA, *op. cit.*, str. 93

⁸⁶ Pozn.: Hana Librová studovala biologii a sociologii, učila na katedře sociologie v Brně, od roku 1997 je profesorkou sociologie na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity, kde založila obor humanitní environmentalistika a stojí v čele katedry environmentálních studií.

potřeb a odepíráním si luxusu. Tyto lidi navštívila v jejich příbytcích a ptala se jich, zda jim nechybí technologické vymoženosti a zda jsou s tímto životem „v chudobě“ spokojeni.

„Základním rysem- a výběrovým kritériem – souboru pestrých byla nízká spotřeba hmotných statků, která nebyla vynucena vnějšími okolnostmi. Pestrí mohli vydělávat, nakupovat a spotřebovávat více, museli by však vykonávat zaměstnání, v němž nebyli spokojeni, které neodpovídalo jejich představám o smysluplné práci. Raději se věnovali méně placené práci, která jim připadala zajímavá a užitečná, nápadně často práci řemeslné.“⁸⁷

Stranili se tak svým způsobem technologii a vývoji, ženy opustily práci a zůstaly raději doma s dětmi. Naučili se vyžít s málem, co potřebovali, si buď vyrobili či vypěstovali. Mezi pestré a zelené patřili především mladí lidé od třiceti do pětatřiceti let a nejčastěji žili ve vícegeneračních domácnostech. Pestrí byli schopni sebeomezení, hlavní roli u nich hrála náboženská víra, která jim dodávala sílu k překonání krušných situací a nalezení štěstí.

„Svou existenci a postoj zнову potvrzují, že pro pocit spokojenosti se životem není rozhodující výše příjmů, ale spíš psychologické dispozice osobnosti, dobré sociální vztahy, zejména v rodině a v manželství, pocit sebeuplatnění.“⁸⁸

Sebeomezení je záležitost silného jedince. Štěstí představují harmonické vztahy v rodině a partnerství, to zajišťuje stabilitu. Tento způsob života pestrým nabízel možnost budoucího ekologičtějšího domácího hospodaření, např. díky biofilii. Zda k tomu opravdu došlo, se snažila H. Librová zjistit po určité době.

Po deseti letech, v roce 2002, se Hana Librová rozhodla opět oslovit pestré a zeptat se, zda se jejich životy nějak zásadně změnily. Vybrala patnáct

⁸⁷ LIBROVÁ, Hana. *Vlažní a váhaví: Kapitoly o ekologickém luxusu*. Brno: DOPLNĚK, 2003. Společensko-ekologická edice. ISBN 1081-260-2003. str. 150-151

⁸⁸ LIBROVÁ, *op. cit.*, str. 152

domácností, jež návštěvu neodmítly. Děti vyrostly, rodiče zestárli, někdo umřel, ale nastaly i zásadnější změny. První podmínku ekologického luxusu splňovali svou dobrovolnou skromností⁸⁹, otázkou je, zda splňují i druhou podmínku, kterou je vědomé snižování ekologické stopy.

„Na rozdíl od stavu před deseti lety pestří výrazněji reflektují environmentální polohu svého života. Snaží se snižovat ekologickou stopu strukturou spotřebních vzorců a tím, že preferují biofilní domácí technologie. Na svých zahradách i ve volné krajině hospodaří způsobem, který je citlivý k přírodě.“⁹⁰

Většina se věnuje recyklaci nebo jejich zaměstnání přímo souvisí s ochranou přírody. Otázkou je, zda se nepodřídili okolní společnosti. Ve velké části domácností se zvýšila spotřeba. Nepravidelné spoje hromadné dopravy donutily respondenty koupit automobil. Nástupem žen do zaměstnání se snížila domácí výroba a úroda. Velkou roli zde hrají peníze znesnadňující ekologicky příznivý život.

„Pestří jsou lidé pevné vnitřní integrity a zvláštní hloubky vnitřního světa; konzumerismus se jim přičí. Přesto někteří z nich opustili míru skromnosti, v níž dobrovolně žili před deseti lety. Jak bychom mohli spoléhat na to, že si dobrovolnou skromnost jako svůj životní způsob natrvalo zvolí miliony či miliardy přízemnějších pozemšťanů, jak předpokládají některé koncepty trvale udržitelného života?“⁹¹

V podstatě Librová tvrdí, že trvale udržitelný život není zcela reálný v globálním měřítku a ani v něj nevěří. Najdou se lidé, kteří se dobrovolně podřídí skromnosti a aktivně se podílejí v ochraně životního prostředí. Ale tlak společnosti na ně vyvíjený může jejich rozhodnutí změnit. Dle Librové nás tlačí i naše přirozenost a to přirozenost našich předků sběračů a lovců, máme

⁸⁹ Pozn.: Librová vysvětluje jako dobrovolné omezení sebe sama, člověk se orientuje k něčemu jinému, než je spotřeba, konzumace ho nebaví.

⁹⁰ LIBROVÁ, Hana. *Vlažní a váhaví: Kapitoly o ekologickém luxusu*. str. 253

⁹¹ LIBROVÁ, *op. cit.*, str. 255

potřeby shromažďovat předměty a přejídat se. Vnitřní povahu lidství nikdy zcela nezměníme.

Z větší části ani bez techniky žít nelze, např. moderní medicína by se neobešla bez přístrojů, bez léků, které vyrábí chemický průmysl, v zemědělství je zapotřebí hnojiv, strojů atd. Technologii nelze vyloučit z našich životů, k ekologické krizi částečně přispěla, ale jak už jsem zmiňovala v minulých kapitolách, krok zpět by měl mnohem katastrofálnější důsledky.

„Představa některých ekologických utopistů, že by se lidé mohli navrátit o pouhých několik století nazpět a žít se opět primitivním zemědělstvím a řemesly, žít bez elektřiny, aut, televize a počítačů, je naivní a pro většinu lidí v rozvinutých zemích nepřijatelná; bezpochyby by vedla ke „vzpourám deprivantů“. Ocítáme se v kruhu, do něhož už před staletími vstoupili naši předci, a nedokážeme z něho bez otřesů vystoupit.“⁹²

Média, televize, seriály, hry a další, to vše je označováno za pasivní zábavu zaplňující lidem volný čas. Při těchto aktivitách lidé takzvaně vypnou, nesoustředí se na vážné věci, odpočívají, relaxují. Tyto prostředky lidem brání v úvahách nad světem, nad svým životem, v zájmu o veřejnost a blaho své a svých dětí. Události jsou zlehčovány a člověk se distancuje od okolí. Od roku 1990 po současnost se technologie neustále rozvíjí a stejně tak roste i odcizení člověka přírodě. Jak jsem již zmiňovala v předchozích kapitolách, pozornost věnovaná ekologii v období Sametové revoluce byla větší než dnes, i když můžeme zaznamenat nárůst hnutí, organizací a dalších aktivistů, kteří tuto problematiku prosazují, vědí o nich většinou jen ti lidé, jenž se o ochranu životního prostředí zajímají delší dobu.

⁹² ŠMAJS, Josef; CÍLEK, Václav; KLÍMA, Ivan. *Tři hlasy: úvahy o povaze konfliktu kultury s přírodou*. str. 90

4. Rozhovory s polarizovanými postoji

Tato kapitola obsahuje dva rozhovory, jeden s občanem aktivně podílejícím se v ochraně životního prostředí a druhý s politikem zastávajícím teorii regionálního rozvoje. Oběma jsem pokládala otázky ohledně environmentalismu a ekologie. Jejich názory by se v zásadních věcech měly lišit, každý by měl hájit svou pozici a svůj způsob pohledu na problematiku.

„Příprava výzkumníka obsahuje takové problémy, jako je důkladné zpřesnění problematiky rozhovoru, výběru formy rozhovoru a vhodných respondentů. Seznámení respondenta s problematikou, pokládání otázek a zdvořilostní zakončení rozhovoru.“⁹³

Z hlediska metodologického jsem zvolila individuální rozhovor, jednotlivé osoby byly dotazovány zvlášť. Z formální stránky nestandardizovaný rozhovor, který se nedrží striktně daným formulářem či řádem, více neformální, avšak má předem promyšlený a připravený cíl, ke kterému se má dospět. A dle společenské úlohy výzkumníka rozhovor zjevný (otevřený): *„Tazatel celkem otevřeně bez jakéhokoli utajování svého poslání přichází za respondentem, vysvětlí mu účel své návštěvy, vyžádá si jeho souhlas a pak rovněž zcela otevřeně klade stanovené otázky a zaznamenává příslušné odpovědi.“⁹⁴* Dotazovaný byl obeznámen s účelem mé návštěvy a s tím, k čemu použiji jeho odpovědi. Interview probíhalo volně za použití otevřených otázek.

Cílem rozhovorů je: *„Shromažďování materiálů v bezprostředním rozhovoru výzkumníka se zkoumaným člověkem. Získávání informací prostřednictvím otázek, směřujících ke zjištění skutečností vztahujících se ke zkoumané problematice.“⁹⁵* Otázky jsem kladla dvojího druhu, obecné, vztahující se

⁹³ SCHNEIDER, Milan a Ferdinand KOUDELKA. *Úvod do základů sociologických výzkumů*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 1993. ISBN 80-7067-302-8. str.50

⁹⁴ SCHNEIDER; KOUDELKA, op. cit., str.47

⁹⁵ SCHNEIDER; KOUDELKA, op. cit., str.45

ke specializaci dotazovaného či jeho práci a konkrétní, související s tématem mé bakalářské práce. Závěr interview ukázal, zda jsem svého cíle dosáhla či nikoli. V podkapitole Shrnutí rozhovorů jmenuji nejdůležitější náměty, ohledně kterých respondenti zastávají jiný názor, díky čemuž se potvrzuje má pracovní hypotéza, avšak poukazují i na výskyt ne tak razantně odlišných odpovědí.

4.1 Rozhovor - ekologicky aktivní občan

Navštívila jsem SEV (středisko ekologické výchovy při ZOO Liberec) DIVIZNA a s jeho vedoucím panem Ing. Alešem Kočím⁹⁶, občanem aktivně podílejícím se v ochraně životního prostředí, jsem udělala následující rozhovor týkající se životního prostředí, ekologické výchovy a další problematiky environmentalismu.

1. Snažíte se aktivně přispět k zlepšení životního prostředí? Případně jaká je hlavní činnost DIVIZNY?

„Považuji za důležité vzdělávat v tomto směru především děti. Proto hlavně s nimi pracuji ve středisku ekologické výchovy. Ve svém životě se snažím běžné věci dělat co nejšetrněji k životnímu prostředí a chovat se zodpovědně.

Co se týče činnosti DIVIZNY, naše motto zní: „ Kdo projde procesem ekologické výchovy, má kladný vztah k přírodě, respektuje přírodní a kulturní pestrost a cítí se součástí celku. Chápe důsledky svého chování a přijímá zodpovědnost za svá rozhodnutí. Jedná dle zásad uvědomělé skromnosti.“

Zprostředkováváme výukové programy, které dětem nabízí alternativu při jejich rozhodování. Je na nich, zda se rozhodnou chovat (zodpovědně) a aktivně to dodržovat. Naše programy chtějí upozornit, že jednotlivci mají smysl, každý je ostrůvkem pozitivního vybočení. Používáme především pedagogické metody typu týmové spolupráce, prezentace vlastního názoru

⁹⁶ Pozn.: Aleš Kočí, vystudoval Českou zemědělskou univerzitu v Praze a následně pedagogické minimum na environmentální výchovu, je vedoucím SEV DIVIZNA, městského střediska ekologické výchovy.

a kontaktu s přírodou. Zaměřujeme se na všechny věkové skupiny dětí a studentů od mateřských škol po vysoké školy. Školíme pedagogy ohledně ekologické výchovy, aby mohli tento předmět samostatně na školách vyučovat nebo ho integrovat do ostatních předmětů, což považuji za lepší variantu, jak tuto problematiku dostat do podvědomí dětí.“

Pokud se chceme vymanit z ekokrizy, která věští zhoršení situace našim následným generacím, měli bychom se zaměřit na děti, jsou naše budoucnost a mohou zodpovědnější přístup k životu předávat zase dál.

2. Spolupracujete (DIVIZNA) s nějakými jinými ekologickými organizacemi a z čeho je vaše činnost dotována?

„Od roku 2000 jsme členy Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina, kterých je přes čtyřicet v celé ČR, v Liberci kromě nás např. Společnost přátel přírody, Středisko ekologické výchovy Libereckého kraje, příspěvková organizace STŘEVLÍK a Středisko ekologické výchovy Český ráj. Spolupracujeme s nimi v rámci vzdělávání lektorů, kdy se společně rozhodujeme, jaká témata ekologie jsou nejzajímavější. Naše finance se skládají z městského rozpočtu jednou čtvrtinou, poté z grantů a dotací a také z vlastní činnosti.“

Spolupráce s ostatními sdruženími je velice důležitá, ač mohou být mezi sebou mírnou konkurencí, semknutí a týmová práce spíše dopomohou ke splnění představ. V této oblasti, která není masově populární, hraje spojení důležitou roli k následnému prosazení do široké veřejnosti.

3. Co považujete za varovné, největší problém dnešní doby (konzumu)? Vývoj a technologii vidíte jako hlavní příčinu ekokrizy nebo jako ekonomové jako východisko z ní (pomocí inovací)?

„Technologie nám slouží k usnadnění práce, problém je ovšem v jejím zneužití. Lidem chybí pokora k živému a neživému, jsme nezdravě sebevědomí a soutěžíme. Měli bychom se však zastavit a zamyslet se. Také jsme neochotní

se uskrovnit, uzavíráme se do svých mikrosvětů a se slovy „mě se to netýká“ se zříkáme zodpovědnosti. A pokud někdo aktivní je, považujeme ho za podezřelého. Špatný vliv mají i média a reklamy, takzvaný virtuální svět, příliš snadno podléháme nabídkám. Jako východisko vidím předběžnou opatrnost, zamyšlení se, zda vím, jaké jsou důsledky mých činů či nikoli.“

Myslím, že dnešní doba záměrně nechce, aby člověk přemýšlel. Vláda, média, reklamy nechtějí, abychom se zamýšleli nad filozofickými otázkami, nad smyslem života, nad naším vztahem k přírodě, chtějí, abychom vydělávali peníze a ty následně utráceli za věci, které třeba ani nepotřebujeme. V jejich záměru je nám vnutit představu, že právě toto potřebujeme a potlačit náš vlastní úsudek.

4. Často je ekologickým hnutím a organizacím vytýkána jejich zaměřenost jen na pár konkrétních témat, ale ne na krizi jako celek? Souhlasíte s touto kritikou?

„Tak úplně nesouhlasím. Vše se totiž stíhat nedá, jejich členové jsou většinou profesionálové na danou oblast, kterou dělají špičkově a nepouští se do něčeho, čemu nerozumí. To by měly řešit nadnárodní instituce. Mohou za to také média, která na problém upozorňují drsnějšími metodami viz kauza vykácení Šumavy, kde byli ekologičtí aktivisté zobrazováni jako extrémisté a blázni, co se přivazují ke stromům.“

Kritiku zaměřenosti hnutí na jeden či dva problémy jsem schvalovala z důvodu toho, že komplexitu vidím jako důležitou při řešení krize. Argument, že se jedná o odborníky na danou problematiku, kteří se těžko budou pouštět do něčeho, o čem nic nevědí, beru jako logický, ale byla bych pro, sehnat odborníky i v těch ostatních oblastech.

5. Jak vidíte média? Jako prospěšná pro ekologické aktivity či nikoli?

„V Čechách existuje jen málo nezávislých novinářů. Mnoho politiků si je umí podmanit, hlavně v rámci lobbistických skupin, které např. u kauzy vykácení Šumavy hrály velkou roli. Ekologičtí odborníci píší otevřené dopisy vládě, ale o tom nikdo v médiích nemluví, považují je za extrémisty. Jsou to však odborníci a kdo jiný by o problémech životního prostředí mohl mluvit, než oni, jejich názor je důležitý. Znájí problematiku přírody, ale jejich mínění nejsou vyslyšena politiky, to je velký problém. Ohledně médií jde také o otázku peněz. Ekolist, Sedmá generace a další ekologické časopisy sice existují, ale oslovují jen cílové skupiny, čtou je jen ti, co se o to opravdu zajímají. Tato problematika by se měla zpopularizovat a vyslat do světa. Opět však narazíme, protože nedokážeme kriticky číst a dělat si vlastní názor, co přečteme v novinách, tomu také uvěříme.“

Ekologie pro média zřejmě není atraktivní. Nezveřejnit otevřené dopisy vládě považují za chybu, existuje řada jiných skutečností, které se do novin či televize vůbec nedostanou a lidé se o tom nedoví. Pouze pokud by se člověk pídil a pátral, tak by možná našel, co hledal, ale to se opět dostáváme k problému vlastního názoru.

6. Jaký je Váš názor na politickou scénu při uplatňování ekologie v zákonech?

„Nacházíme se v jiné situaci, než v době Sametové revoluce. Kdy dle mého názoru byla velmi dobrá politika Ministerstva životního prostředí v čele s Moldanem či Vavrouškem. Dnes naši představitelé vlády ovládají špatnou rétoriku, jejich vyjadřování je nepřátelské vůči ekologům, zeleným či liberalismu obecně. Jsou neochotni přijímat něco progresivního, přitom je třeba hledat motivační mechanismy. Lidé ztrácí důvěru v politiky, pokud vidí, jakou mají úzkou návaznost na lobbistické skupiny.“

Dobu Sametové revoluce bohužel nepamatuji. Co se týče voleb, přistupuji k nim velice s rezervou, člověk už dneska ani neví, koho volit, aby po roce nebyla jeho důvěra opět zklamána.

7. Máte pocit, že se nacházíme v ekologické krizi?

„Některé věci už jsou nevratné, některé zase ano. Není to špatně, alespoň se takto poučíme, co dělat lépe. Ovšem pokud pomyslíme na naše nastávající generace, obávat bychom se měli. Je třeba se zastavit a zamyslet se, zda je opravdu nutné, abychom měli auto či balenou vodu. Byli bychom jinde, kdybychom to dělali jinak? Musíme se naučit říct, že se nám něco nelíbí, ne jen sedět doma, pokud s něčím nesouhlasíme, nesmíme se bát vyjít do ulic a případně i demonstrovat, máme právo na vlastní názor.“

Vlastní názor, zamyšlení se, přehodnocování, nesobeckost, zodpovědnost a ohledy k budoucím generacím to jsou východiska z krize, s kterými souhlasím.

Hlavní myšlenky pana Kočího bych shrnula následovně, klade důraz na jednotlivce a jeho vlastní názor, vyzdvihuje šetrnost a zodpovědnost, problém vidí v pokoře, nezodpovědnosti, neochotě se uskrovnit a sobeckosti. Jako východisko spatřuje zastavení se a zamyšlení, zda víme, co činíme a jaké to má důsledky. Není pozitivně nakloněn médiím, které jsou ovlivnitelné politiky a lobbisty a manipulují s lidmi. Dnešní politiku vidí jako horší než v době Sametové revoluce hlavně díky nedůvěryhodným politikům a jejich nepřátelskému přístupu k ekologii, zeleným a liberálům. Technologii považuje za určité usnadnění, avšak problém vidí v jejím zneužití nezodpovědnými lidmi.

4.2 Rozhovor - politik

Pro druhý opoziční rozhovor jsem si vybrala pana náměstka hejtmana (resort hospodářského a regionálního rozvoje, evropských projektů a rozvoje venkova), člena ČSSD RNDr. Víta Příkaského, který mimo jiné pracoval

v České inspekci životního prostředí. Jemuž jsem pokládala otázky také ohledně životního prostředí, ale z hlediska politického.

1) Jaký je Váš vlastní názor na vývoj ekologie, ekologická opatření v ČR? Je to lepší, než v době Sametové revoluce či horší?

„V době po Sametové revoluci vidím dnes rapidní zlepšení v ČR, což se dá posoudit i na webových stránkách Ministerstva životního prostředí, které zveřejňuje porovnávací studie. Hlavní vývoj vidím i v tom, že instituce a projekty, které mají dopad na životní prostředí, jsou podrobeny veřejnému projednání. Lidé mají přístup k ukazatelům hodnot, např. imise atd., mohou se vyjadřovat k určitým záměrům. Projekty tedy zpracovává renomovaná firma, schvaluje je Ministerstvo životního prostředí a dokonce i občané mohou ovlivňovat svým názorem běh událostí. Což považuji za zásadní změnu, která od doby Sametové revoluce nastala. Svůj vliv mají v dnešní době také média.“

Určitý pokrok od roku 1989 po současnost p. Příkaský vidí ve větší důležitosti názoru občana, který se bere v potaz. Média dle něj pozitivně přispívají k informovanosti obyvatel.

2) Jaké změn v případě ochrany životního prostředí v ČR nastali v rámci vstupu do EU?

„Především musíme dodržovat právní řád EU, který se automaticky stal součástí naší legislativy, limity EU a operační programy. Velkým přínosem jsou dotace EU, které financují ekologické programy, kdy tak šetří nejen životní prostředí, ale i finanční prostředky. Je to například zateplování středních škol, výstavba dětských hřišť a další. Například v roce 2010 od EU přišlo nařízení, že všechny města, obce, nad 2000 obyvatel musí mít své čistírny odpadních vod, na které také přispěla dotacemi. Stále ještě nejsou všechny zrenovované, ale pracuje se na tom. Ochrana životního prostředí se týká také dopravní infrastruktury, vytváří se obchvaty obcí a hlukové bariéry

„které snižují hodnoty oxidu dusíku v ovzduší. Větší města (např. Praha) s tím ale mají problém, tyto výstavby jsou komplikovanější.“

Členství v EU s sebou určitě nese nemálo výhod např. ve formě dotací a financování, na druhou stranu se občas dostaneme i do finančně nepříjemných situací. Viz kvůli dodržování norem a limitů EU byly zpřísněny podmínky chovu slepic, díky čemuž vzrostla cena vajec a vejce tak dostávají statut „vzácné suroviny“. Našla by se spousta výhod a nevýhod EU, já osobně příznivcem EU nejsem.

3) Když si vezmeme spalovnu v LBC, proč je tak blízko centra, když se většina spaloven nachází na okrajích měst?

„Teplárna je přímo vedle spalovny a čerpá z ní teplo, proto. Limity emisí spalovna splňuje a na zplodiny, na které upozorňují ekologové, nejsou předepsané normy, avšak spalovna to řeší vylepšováním filtrů.“

Věta „jak moc se situace bude ještě muset zhoršit, abychom s tím začali něco dělat“ myslím přesně vystihuje výrok, že na zplodiny nejsou předepsané normy, takže je to vlastně v pořádku.

4) Co si myslíte o varovných zprávách ekologů, viz globální oteplování a další?

„Klima se měnilo odjakživa, jedná se o desetinky, ale křivka roste. Růst křivky byl zaznamenán především od 19. Století, kdy se začínalo se spalováním uhlí a průmyslovou výrobou, narůstalo tak globální oteplování. Otázkou je, zda to šlo takto rychle i před 19.stoletím. A další otázkou je, z kolika procent tomu přispívá právě člověk. Například, když se zakázaly freony, tak vědecký výzkum prokázal zmenšení ozónové díry. Principem udržitelného rozvoje je právě, do jaké míry můžeme omezit průmyslovou výrobu. Zda-li by to pak nebyl krok zpět ve vývoji civilizace. A k omezení je třeba vládní nařízení nebo doporučení, které si žádá ale také dohodu mezi ostatními státy, aby se to udrželo v celosvětovém měřítku. Proces takového schvalování je velmi

komplikovaný. Nebo zda-li to vyřeší budoucí technologie (nano vlákna a další..), musí se však zachovat vyváženost pilířů udržitelného rozvoje – ekonomické, environmentální a sociální udržitelnosti.“

Zda-li lidé přímo přispívají k globálnímu oteplování není zcela prokazatelné, ale změny klimatu souvisí s naším pobytem a počínáním si na planetě, pokud je to ale proces, kterému se ani změnou svého života nevyhneme, zůstává otázkou.

Stručný souhrn idejí p. Příkaského zní, doba po Sametové revoluci s sebou nese rapidní zlepšení, co se týče zveřejňování studií. Ukazatelé jsou zpřístupněny lidem, kteří se k dané tématice mohou vyjádřit. Vliv médií považuje za přínosný a pozitivní, schvaluje EU a její nařízení. Obrací se na vědu a vědecké výzkumy dokládající pravdivou skutečnost. Zastává technologii a teorii udržitelného života a je proti omezení průmyslové výroby.

4.3 Shrnutí rozhovorů

Cíl, vybrat si osoby s protichůdnými názory v ekologické oblasti a poukázat na jejich rozpory, jsem splnila. Vybrala jsem si kontrastní osobnosti. P. Příkaský, politik, sociální demokrat versus p. Kočí, občan aktivně podílející se v ochraně životního prostředí, smýšlející spíše liberálně. Uvádím čtyři hlavní témata přímo související s problematikou mé bakalářské práce, u kterých se neshodnou.

První: média. Dle pana Kočího mají média a reklamy špatný vliv na lidi, ovlivňují nás a nutí nás podléhat nabídkám, média také zobrazují ekologické aktivisty ve špatném světle a jsou ovlivnitelná politiky a lobbisty. Kdežto pan Příkaský považuje vliv médií za pozitivní v rámci uveřejňování projektů a ukazatelů Ministerstva životního prostředí.

Druhé: váha jednotlivce. Pan Kočí tvrdí, že jednotlivec má smysl, právo na vlastní názor a jeho uplatnění. Pan Příkaský se přímo nevyslovuje proti důležitosti jednotlivce, avšak prosazuje spíše kooperaci typu EU.

Třetí: doba po Sametové revoluci. Pan Kočí se přiklání k době Sametové revoluce, politiku Ministerstva životního prostředí Moldana či Vavrouška označuje jako mnohem lepší, než je dnes. Dříve byli politici shovívavější vůči ekologům, dnes se chovají více nepřátelsky. Za to pan Příkaský obhájí dobu po Sametové revoluci, pokrok a techniku, kdy jsou lidem uveřejňovány různé studie za pomoci médií.

Čtvrté: průmyslová výroba, technologie. Pan Příkaský zastává technologii, omezení průmyslové výroby shledává jako krok lidstva zpět, kterým se krize stejně nevyřeší. Na druhé straně pan Kočí upozorňuje na možné zneužití technologie nezodpovědnými lidmi a přiklání se k předběžné opatrnosti.

Našlo se však i taková téma, ohledně kterého nehájí až tak odlišný názor. Je jím důležitost Evropské unie, p. Kočí ji shledává za potřebnou v podobě podpory ekologických projektů v rámci dotací, které považuje p. Příkaský za velký přínos, tyto programy schvaluje s vidinou podpory ochrany životního prostředí.

Závěr

Téma mé bakalářské práce zní: Koncept hlubinné ekologie dle Naesse a jeho filozofický a ideologický dopad na současný český environmentalismus. Cíl byl splněn, v první kapitole jsem vysvětlila základní principy hlubinné ekologie, tedy, že bychom měli žít v harmonii s přírodou a dívat se na problém komplexně a více do hloubky, měli bychom jít až pod povrch. Souhlasím s A. Naessem v tom, že je důležitý určitý návrat ducha k přírodě, ke starým zvykům, napojení našeho vědomí emocemi a intuicí k matce Zemi. Velmi aktuální i v dnešní době je jeho vidění problému celku, ne jednotlivce, východisko spatřuje v seberealizaci a to seberealizací všech.

Dějinné působení hlubinné ekologie v myšlení a praxi českých environmentalistů jsem vysvětlila v dalších podkapitolách o následnících A. Naesse, o ekologických hnutích a organizacích inspirované touto filozofií. Československo počátkem 90. let zaznamenalo vývoj těchto hnutí, ale také prosazení ekologie v politice. Dle nastudovaného materiálu zastávám názor, že situace v době Sametové revoluce byla mnohem příznivější ohledně ochrany životního prostředí než dnes. Zaostávali jsme oproti ostatním státům, naši povinností bylo zlepšení stavu naší země, ekopolitika Moldana a Vavrouška se vyznačovala větší progresivitou a environmentálním duchem. V průběhu let se začaly tvořit skupiny ekozastánců a ekoodpůrců, mezi jejich hlavní představitele patří bývalý a současný prezident České republiky. Myšlenky Václava Havla jsou velmi podobné hlubinné ekologii, zdůrazňuje úctu k našim předkům a přírodě. Naproti tomu Václav Klaus vyzdvihuje svobodu a prosperitu, dle něj environmentalismus spíše svobodu a prosperitu bere, omezuje. Avšak vymanění se z krize s sebou nutně nese určité omezení, nehledě na to, že příčinou různých přírodních katastrof byla i neochota lidí se omezit.

Našli se i zastánci trvale udržitelného rozvoje, který čerpal ze základů hlubinné ekologie, z toho, mít harmonické vztahy s přírodou a úctu k živému

i neživému. Ekologie se tak stala diskutovaným a důležitým tématem, avšak problematickými se ukázala média, která nejsou na její straně, protože je zajímají jen senzace a peníze. Již od 90.tých let u nás vznikly desítky ekologických organizací a hnutí, která jednají v souladu s přírodou a ještě stále zaznamenávají určitý dopad původní hlubinné ekologie jako východiska. V ČR působí také strana Zelených prosazující v politice šetrnější zacházení s životním prostředím, ani ta však stoprocentní úspěch a přijetí nenachází. Z důvodů neshod uvnitř strany, nejednoty, nepopularity ekologie v široké veřejnosti a nepodpory z řad ostatních politiků viz Václav Klaus.

Ideu sebeomezení hájí Hana Librová, která oproti A. Naessovi a jeho seberealizaci všech, upřednostňuje silného jedince ochotného se omezit v zájmu dobra. Našla jich hned několik v rámci svého výzkumu, avšak po několika letech se u většiny situace změnila. Jsme neustále ovlivňováni společnostmi, jsme částí davu a je lepší držet krok. Souhlasím s Librovou v tom, že vnitřní povahu lidství nezměníme, budeme stále shromažďovat věci a přejídat se, globální sebeomezení není možné. Jako ani nelze zcela omezit technologii, protože by to znamenalo návrat zpět.

Poslední kapitolu jsem věnovala rozhovorům. Občan aktivně podílející se v ochraně životního prostředí potvrzuje filozofický dopad hlubinné ekologie. Aktivista hájí zákony přírody, přijímá filozofii environmentalismu a radikálněji ji dodržuje a předává dál. Stala se filozofií jeho života, kterou respektuje a slouží mu jako odpověď po smyslu bytí. Kdežto politik, představitel ideologického dopadu, smýšlí v rámci ochrany životního prostředí do určité míry, ekologii přijímá a snaží se nejednat v jejím rozporu, rozhoduje se však v rámci vyšších předpokladů, zákonů a legislativy.

V závislosti na prostudované literatuře stále nemohu obsáhnout toto téma celé a nemohu se stát jejím odborníkem. Avšak splněním metody samostatného studia teoretiků ekologie a terénního výzkumu mezi ekologickými aktivisty jsem dosáhla určeného cíle. V celé své práci jsem našla různé návrhy řešení

ekokrize, nejsem si zcela jistá, ke kterému bych se přikláněla. Myslím si, že uvědomění si problému je prvním krokem k jeho řešení. Seberealizace všech nebo sebeomezení jedinců, souhlasím s obojím, každý by měl začít u sebe, což by se mělo stát obecným principem, jenž by se rozšířil globálně.

Seznam použitých zdrojů

Primární literatura

NAESS, Arne . *Ekologie, pospolitost a životní styl*. první. Tulčák: Abies-Vydavatel'stvo Lesoochranárského, 1995, s. 304. ISBN 80-88699-09-6.

ŠMAJS, Josef , Ivan KLÍMA a Václav CÍLEK. *Tři hlasy: Úvahy o povaze konfliktu kultury s přírodou*. první. Brno: DOPLNĚK, 2010, s. 168. ISBN 978-80-7239-252-0.

BINKA, Bohuslav . *Analýza hlubinné ekologie*. první. Brno: Masarykova Univerzita, 2008, s. 188. ISBN 978-80-210-4548-4.

LIBROVÁ, Hana. *Pestří a zelení: kapitoly o dobrovolné skromnosti*. první. Brno: Veronica, Hnutí Duha, 1994, s. 217. ISBN 80-85368-18-8.

REICHEL, Jiří . *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha : Grada, 2009. 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

KELLER, Jan. *Tři sociální světy : sociální struktura postindustriální společnosti*. Praha : Slon, 2011. 211 s. ISBN 978-80-7419-044-5.

Www.sedmagenerace.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-28]. Sedmá generace. Dostupné z WWW: {<www.sedmagenerace.cz>}.)

Sekundární literatura

KLAUS, Václav. *Modrá, nikoli zelená planeta: Co je ohroženo: klima, nebo svoboda?*. 2.vyd. Praha: Dokořán, 2009. s. 212. ISBN 978-80-7363-243-4.

KOHÁK, Erazim. *Zelená svatozář: Kapitoly z ekologické etiky*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1998. Studijní texty, sv. 17. s. 203. ISBN 80-85850-63-X.

MOLDAN, Bedřich. *Podmaněná planeta*. Praha: Karolinum, 2009. s. 418. ISBN 978-80-246-1580-6.

VANĚK, Miroslav, Petr BLAŽEK, Jaroslav CUHRA, Libuše CUHROVÁ a Pavel ŽÁČEK. *Ostrůvky svobody: Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. Praha: Votobia, 2002. ISBN 80-7220-124-7.

KOPEČEK, Lubomír. *Na šikmé zelené ploše: Jaké konflikty jsou zeleným stranám vlastní a proč a jak pracují na své vlastní destrukci*. 2009, s. 3. Článek je dostupný v databázi: Mladá fronta DNES

LIBROVÁ, Hana. *Vlažní a váhaví: Kapitoly o ekologickém luxusu*. Brno: DOPLNĚK, 2003. Společensko-ekologická edice. ISBN 1081-260-2003.

SCHNEIDER, Milan a Ferdinand KOUDELKA. *Úvod do základů sociologických výzkumů*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 1993. ISBN 80-7067-302-8.

Internetové odkazy:

ATKISSON, Alan . *Introduction To Deep Ecology*. [online]. 1989(22), 24, 2000-6-29 [cit. 2011-12-28]. Dostupné z: <http://www.context.org/ICLIB/IC22/Zimmerman.htm>

RYNDA, Ivan. *Trvale udržitelný rozvoj: Centrum pro otázky životního prostředí UK*. [online]. [cit. 2011-12-28]. Dostupné z: http://www.czp.cuni.cz/projekty/konf_hledani/sbornik/rynda.htm

DLOUHÝ, Jiří . Dvorana slávy: Doc. Ing. Josef Vavroušek. *Společnost pro trvale udržitelný život: Zpravodaj STUŽ* [online]. [cit. 2011-12-28]. Dostupné z: http://www.stuz.cz/index.php?option=com_content

Hnutí Brontosaurus: *Příroda, památky, dobrovolnictví a zážitky na celý život*. *Brontosaurus.cz* [online]. Brno, 1974, 2011 [cit. 2011-12-28]. Dostupné z: <http://www.brontosaurus.cz>

Přátelé přírody ČR: *Naturefriends Czechia*. [online]. [cit. 2011-12-28]. Dostupné z: <http://www.pratele-prirody.cz>

Velká výzva: *Hnutí duha*. [online]. [cit. 2011-12-28]. Dostupné z: <http://www.velkavyzva.cz>

KOVAR, Roman. *Ekologické hnutí v době sametové revoluce*. [online]. 1999(04) [cit. 2012-01-01]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/aa943fb38bfdd406c12568e70070205e/c98bd828e56c621ac1256a43005d89fa?OpenDocument>

Sedmá generace: *Bedřich Moldan ke dvacetinám 7.g.* [online]. 2012[cit. 2012-02-04]. Dostupné z: <http://www.sedmagenerace.cz/text/detail/bedrich-moldan-ke-dvacetinam-7g>

Reflex: „*Zachraňme Šumavu.*“ *Martin Bursík odpovídal na otázky čtenářů Reflex.cz* [online]. 2012[cit. 2012-02-04]. DOI: ISSN 1213-8991. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/politika/42737/zachranme-sumavu-martin-bursik-odpovidal-na-otazky-ctenaru-reflex-cz.html>

Děti Země. In: *Historie Děti Země: Jak to všechno začalo* [online]. [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://www.detizeme.cz/vznik.shtml>

Kdo je Veronica: *Kdo je ekologický institut Veronica. Veronica* [online]. webmaster, 7.3.2012 [cit. 2012-03-08]. Dostupné z: <http://www.veronica.cz/>

Seznam příloh

CD - elektronická práce ve formátu PDF